Dublet
defektowy

PRZYPOWIESCI
Polskie.

Przez

SALOMONA RYSINSKIEGO
zebráne, á teráz nowo wydáne,
y ná Century osminaście
rozłożone.

1866.

Na przypowieśći Polskie S. R.

Przysłowia rożne roznym ięzykiem wydano.
  Násze snadź dla niedbálstwá głucho do tąd miano.
Tyś pierwszy pokazałeś RISINSKI, moy drogi,
  Ze y w to nász Sármácki ięzyk nie vbogi.
Záczym Muzá Słowienska tákie twe zabáwy.
  Osądźiłá być godne wiekuistey sławy.
Sławy, ktorą, zdarzy Bog, ty zákwitniesz wszędźie,
  Dokąd potomkow onego Lechá sławiáć będźie.

D. N.

O Tymże.

Iáko wszerokim polu rozstrzeláne strzały,
  Zniozszy w kupę nápełnić kołczan, trud niemáły,
Albo zboże pogárśći rzeząc wiąząc w snopy,
  Y vkłádáć, ćięszka to fatyga, do kopy.
Iak bez pochyby y tyś strawił śiła czásu,
  Y zażyłeś z tesknicą wielkiego nieweczasu.
Okolo Przypowieśći w tę kupę zebranych,
  Y do ręku ták swoim, iak obcym podanych.
Więc iáko groch przebrány snadnie ludźiom prażyć,
  Iak twey wyborney prácey káżdy może zażyć.
Przeco od bacznych słuszną otrzymawszy dźiękę,
  Ożuwcom zadasz sercu ich zwyczayną mękę.

P. B. K.

PROVERBIORVM POLONICORVM.

CENTVRIA PRIMA.

A.

A Biało: Biało. A czarno: Czarno.
Abo moy Grosz nie Groszem;
Agolono; Golono. A strzyżono: strzyżono.
Abo moia gęba cholewa:
Abo piy/ ábo się biy. Aut bibe, aut abi.
Aboś nie słyszał / kiedy w liśi ogon trąbiono;
Aboś tu po ogień przyszedł:
A moia Káreta gdźie: Tam gdźie ią Konie záwiozły.
A naszy w chrost.
Anielskie tám mieszkánie/ gdźie iadáią/ ánie feydáią. 10

Ani baknął / áni iaknął.
Ani be / ani me. Ne gry quidem. Proverb. Græc.
Ani mię tám/ áni mię sam. Lupum auribus teneo Terent.
Ani ná wśi/ áni w mieśćie/ nietrzeba wierzyć niewieśćie
Nec cras nec heri, nunquam credas mulieri.
Atoż nasz żywot/ vfeydawszy się vmrzeć.
A Ve Rabbi á zá płotem Drabi.
Aw tymem się ocuchnął / ano iuż dźień/ á wszyscy w białey zbroi. Interim ergo experrectus sum. Proverb. Græc.

B.

Bába z wozu/ kołom lżey.
Bábá lecąc ze wschodu wołáłá/ Co dáley to gorzey.
Báránie/ Nie moc woda. 20

Bardziey ußno/ niżli rybno.
Będzie tez słońce przed naßymi wroty.
Będzie dobrze / kiedy złe ßyię złamie
Będzieß miał: ále trzebá żebyś pocierpiał.
Bez przyczyny / nie ßukay dziedziny.
Bez pieniedzy do Miástá / bez ſ.li do domu.
Bez lecá ná woz / bez wiostá ná wo dę/bez oſtrog ná konia
(nie wśiaday.
Bez prace / niebędą Kołacze.
Bez wieśći przygody przyp adáią.
Bespiecznie myßy biegáią / gdy Kotá domá nie máią 30

Bez wiostá ná morze.
Biedna ſtárośći/ wßyſcy ćię żądamy /
A kiedy przyidzieß to záś nárzekamy. Senectutem, ut adipiſcantur, omnes optant! eandem recuſant adepti. Cicero,
Senectutem, quamdiu abeſt, quilibet exoptat, eandem poſt., quam venerit incuſat. Menecrates,
Bierze Wilk y liczone- Non curat numerum lupus? Maro,
Biegá z nim by z Wilczą ſkorą po Kolędzie.
Baki ſtrzel a
Biy/ płacz/ vćiekay á świádcz.
Biádá tey Kokoßy ná ktorey Jáſtrząbá łowią.
Biy/ Nyklu łgarze.
Biy Mroczku Żydy.
Będzieß bit / iáko świety Wit. 40

Biy że Sochá/ boć ich trochá/ y to płochá.
Bitemu pſu/ tylko kiy vkázáć:
Terretur minimo pennæ ſtridore columba.
Vnguibus accipiter ſaucia facta tuis Ovidius.
Błazeńſka rzecz nie ma od powiedzi.
Inutilis quæſtio ſolvitur ſilentio.
Błaznow wßędzie pełno. Stultorum plena ſunt omnia,

Bliższa koszulá niż kabat, Genu sura Propius.
Bity płácze. Dolor facit di'ertos.
Bog wysoko/ á przyiaciel dáleko.
Bogá mieć w reku/ á zbáwienia nie vprośić?
Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. 32 Genes 26.
Bog troyce lubi. Numero Deus impare gaudet. Maro.
Bogu służ: á Diablá niegniewáy. Iagiello K. 50
Bogatego pokuta/ vbogiego łáźnia.
Błogosławieństwo Rodzicow/ wiele może.
Bije ná bark.
Błogo temu przy dworze / komu domá pług orze.
Bogaty zá vbogiego nie płáci.
Bogáty sie dziwuie/ czym sie żebrák gnáruie.
Bogáty sie ożiwi / czym sie chudziná żywi.
Boiąc sie Wilká do lasá nie iść.
Brát vmrze drugi zostánie.
Brodá iák v Prorokå/ á cnotá iák v Drabá.
Cum faciem videas, videtur esse quantivis precii, Terent.
Brzegowi poderwánemu nigdy nie dufay. 60
By był Wilk nie feydał/ iużby był dawno zá gora.
Byli śmy tu byli/ ále nie vtyli: y wy tu będziecie/ ánie vtyie cie.
Być kozie ná wozie.
By nie cudze płatki/ nie miałby kráwiec kártwátki.
By nie przygody/ byłby świát iáko gody.
By nie mroz ná złe pokrzywy/ byłby tenfaſt záwſze żywy.
By nápsie raz.
By muchy ná miod.
By pies ná śienie / sam go nie ie/ á krowie go nieda.
Canis in præsepio, Prouerb: Grec:
Był Wilk wśieći/ A przed śiećią.
Vulpes iterum laqueo non capitur. Suidas, 20.

 By to

By to było Pánu Bogu miło/ námby ſie nigdy nieprzy-
Bywſzy źle zepſowáło ſie. (krzyło. N. Rey
Boſkiey nátury zákrawa/ iednym bierze/ drugim dawa
Bywſzy z Oycá Kucharzem/ záchćiał też być Malarzem.
Byś ſwemu pſu y nogę vćiął/ przećię on zá tobą poydźie.
By wrobl ná ſtodole.
Bywał Janek v dworu/ wie iáko w piecu pálą.
By pánnom nie dźieći/ Zołnierzom nie ſtráż/ Vrzędnikom
(nie liczbá/ ⁊c.
Biádá temu domowi/ gdźie krowá dobodá wołowi.
Bywſzy w Ruśi/ do domu muśi. 80

Bywſzy v ludźi/ będźie y v nas.
By koń o ſwoi śile wiedźiał/ żaden by ná nim nie śiedźiał.
Bywáły: był trzykroć ná Beſkićie/ á czwarty raz ná Kre-
pāku zbiiał.

C.

CZapká zá Biret.
Czći Kántorze Miſtrzá. Honores grandes.
Co w czás/ to znás. Co w czás/ to dobrze.
Czáſu woyny/ y czáſu powietrzá nawięcey nowin.
Bellum Pater omnium. Proverb. Græc.
Co Bogdał to w kobiałkę:
Co ſię prędko wznieći/ niedługo świeći. Quod cito fit, cito
perit. 9

Co kray to obyczay. Suus cuique genti mos.
Człowiek Boże igrzyſko. Dii homines vt pilam habent. Plaut
Chłop ma być iák náśiekány kiy. Forma viros neglecta decet
Czego ſię z rázu ſkorupá nápiie/ to ſię zniey po tym nigdy
niewymyie. Quod nova teſta capit, inveterata ſapit
Quo ſemel eſt imbuta recens ſervabit odorem, Teſta diu.
Co ſię vpiecze to vkroy. Preſentibus utere. (Horatius.
Cicha wodá brzegi podrywa. Quâ flumen placidum
eſt, forſan latet altius unda. Catto.

Chart

Cnotá w czerwieni chodzi. Rubor est virtutis color.
Chleb z solą z dobrą wolą.
Czapką/ chlebem y solą/ ludźie sobie ludzi niewolą.
Czyiá ßkodá/ tego y grzech 100

PROVERBIORVM POLONICORVM
CENTVRIA SECVNDA.

Chudobá cnoty nietráci
Chorobá nie piástuie.
Cnotá y pokora nie ma mieyscá v dworá.
Sinceris & simplicibus Væ semper in aula,
Co ná sercu v trzeźwiego/ to ná iezyku v piiánego.
Quod in corde sobrii, id in ore ebrii,
Comuśiß/ czyń z chęći.
Co śię ostáło/ rozstáć śię niemoże.
Quod factum est, in fectum fieri nequit.
Co z oczu to z myśli. quod procul ab oculis, procul ab animo,
Czego oko nie widzi/ tego sercu nie żal.
Co śię łyso vrodzi łyso zginie.
Cudze rece lekkie/ ále nie vżyteczne. Leves sunt alienæ manus, sed inutiles 01
Cnota nogę złamáłá/ z Prawdy dno wypádło/
Apokorze v dworu iuż bárzo nadbłádło.
Czosnek trzy kroć przesadzony obráca śię w trućiznę.
Cießka boleść/ gdy śię chce ieść/ ießcze ćięzßa/ kiedy iedzą á nie dádzą
Człowiek ták / á Bog ináczey. Homo proponit, Deus dispo(nit. Hieron,
Chromy chce dáley skoczyć: á ślepy widźieć.
Co głowá to rozum: quot capita, tot sensus; Terent,
Co Pánek to dzbánek.
Cygan dźiećmi świádczy.

Chart pokorny / ogar łakomy/ wyżel zwádliwy/
Co wiedźieć iáko bierka pádnie. 20
Czyi Byczek tego byczek / byle náſze ćielatko.
Chuda fárá / ſam Pleban dzwoni.
Chłop nośi proch / a Pan Bog kulki.
Co zá Czech ſłowo trzymáć?
Chudźino z Klepárzá/ niechći Bog przyſparza.
Chłopiſtá nigdy nie vroſtą.
Chodźi iák owieczká/ á trykſza iák Báran.
Co zá ſzá ſzek / wrácáć ſie ná ſwe legowiſko.
Chceſzli przyiáćielá ſtráćić / pieniedzy mu pożycz.
Co drugiemu dáſz/ tego ſam nie máſz. 30
Cieżey winien co źle rádźi.
Cieżſza krzywdá od ſwego.
Cześći Vrzednicy ſzkodzą wſzyſcy.
Co śmieſz rádźić/ śmiey ſam czynić.
Patere legem quam ipse tuleris. Charondas.
Co ſie nágodźi/ ſchowáć nie ſzkodźi.
Co chorobá/ to Doktor.
Co Diabel zgubi/ to my znaydźiem
Co tobie nie miło / tego drugiemu nie czyń.
Quæ tibi fieri non vis, alteri ne feceris.
Ciagnie do siebie /b y Mágnes żelázo.
Trahit ad se ut Cæcias nubem. Proverb. Græc.
Cudzemu pſu/ cudzemu koniowi/ y cudzey żenie/ nietrzebá dowierzáć 40
Cieżki ſą siad we wśi/ w domu / y ná wozie / ále náćież ſzy wloſzku
Czás octu zá piecem pilnowáć
Cená w mieſzek nie idźie.
Chykiem borem/ czarnym ſlákiem.

Co otrok to otrok/ a co murwá to murwá.
Cudza pßenice ogánia/ á iego wroble ptia.
Czego Pánowie náwárza/ tym ſie poddáni popárza.
Quic quid delirant Reges, plectuntur Achivi. Horatius.
Cztery nogi biáłe/ piata łyſiná/ ieśli Koń dobry/ wielka nowiná.
Chłopi ná wśi/ á żacy w ßkole od miánie Przełożonych bárzo rádźi.
Chłop radby co tydźień Woytá/ co mieśiąc Vrzędniká/ á co rok inßego Pana miał 50
Cztery kąty/ ápiec piąty.
Co w ſwoich śmieciach, to nie zginie.
Czoſnek ma głowę białą/ á ogon zielony.
Czći gory/ laſy/ moſty/ chceßli mieć grzbiet proſty.
Czas z czáſem/ czas zá czaſem/ czás przed czaſem/ czas po czáśie/ wßytko ſię z czaſem mieni.
Tempora mutantur, & nos mutamur in illis.
Co wino rádźi piiáią á tłuſte kaſki iadáią
Nie zbiorą tácy pieniedzy/ owßem záwße będą w nędzy.
Qui amat vinum & pingvia, non ditabitur. 21. Prover. 17.
Qui voluptati obſequentes ſunt, dum vivunt, haud multũ herede m adiuvant. Terentius.
Część przyrodzenia nie mieni.
Co małym ptáßkiem do kśiąg wleći/ tego nawiętßym wo
Choć vbogo/ byle chędogo. (łem nie wyćiągnieß.
Czego nie wárzyć/ tego ßkodá y zárębowáć. 60
Cudnie kiedy gra/ á kiedy przeſtanie ießcze cudniey.
Chybáby łyká poſchły/ konopie grad potłukł/ á przez ßubienicę wodá ćiekłá/ tedy by nie wiśiał.
Chrzan ſie chlubi/ Dobry ia z miodem. A miod ná to: Kąt ćię prośi/ dobry ia y bez ćiebie.
Co mi po ſtudni/ kiedy ſię z ſtoku nápiję?

Cum tibi sufficiant cyathi, cur doliaquæris?

Ciagnie Wilka przyrodzenie do lasá

Naturam expellas furca, tamen usque recurret. Horatius,

Co sobie Ziemiánin nagotuie/ to mu Senator zie.

Ciagnie sie żyla/ gdźie sie nálożylá Natura trahit ad sua iura.

Chlopska rzecz śilá ieść: á śilá pić ßláchecká.

Choć pieniadze wydaß/ przećie mießek chowáy.

Co pozno/ to prozno. 70

Chlustal/ chlustal/ áż tez vstal.

Czuie wilká w życie. Canes veteli non latrant temerè,

Co wiedźieć kogo pierwey wilk vie.

Co ćiálo lubi/ to duße gubi.

Corporis delicium, animi exitium

Corká swey mátki we wßem násláduie.

Sugká swey Pániey zawße trop pilnuie.

Qualis mater, talis & filia, EZech 16,

Qualis hera, talis catella. Pol. Virgil,

Co sie nározum wydáia/ rádźi tácy vpadáia.

Faciunt intelligendo, vt nihil intelligant Terent,

Co sie rádźi zalecáia/ nierádźi sie ożeniáia.

Omnes qui amant, grauiter sibi uxorem dari ferunt. Idem,

Chlop ná chlopá/ kiedy wedle boku plochá.

Często z brzegow wylewa/ kto dlugie wodze miewa.

Nimia licentia evadet in al quod magnum malum. Terent,

Czego kto prágnie ná iáwi/ to mu sen przed oczy stáwi.

Somniat ea, quæ vigilans voluit. Idem. 80

Chytry by wol.

Vulpes bouem agit. Suidas,

Czego niemaß/ nieobiecuy.

Chlopá ná páná niegodźi sie wsádzáć,

D.

DWá Pan / trzy woyskó.
Do czásu wode dzban nosi.
Dárowánemu koniowi nie pátrza w zęby.
Dobra psu mucha / á Máryaszowi plotká.
Dobre długo się pámięta: á złe iesżcze dłużey.
Dobre dáleko słycháć / á złe iesżcze dáley.
Fama malum quo non aliud velocius vllum. *Maro* 90.

Dziwne spráwy Boskie. Mirabilis est Dominus iu operibus suis.
Dziwnie Pan Bog strzeże niewinnego.
Dárek Páná dobrego / czyni sługę pilnego.
Dobrze mowią: Przy dworze nie kupią kotá w worze.
Spem precio non emo. Terent.
Dobra chęć stoi zá vczynek. Voluntas reputatur pro facto.
Drzwi do lásá.
Dzięcioł drzewo psuiąc / y nos sobie psuie.
Dla tego kowal ma kleszcze / żeby go nie vgarálo.
Do Koryntu przyść nie káżdemu snadnie.
Non cuiuis homini contingit adire Corinthum. Horat. 100.

PROVERBIORUM POLONICORUM CENTURIA TERTIA.

Setka

ZE stárego kożuchá nowe rękawy.
Do swego dyabeł łyżkę miodu włożył / á do cudzego (dwie.
Dobre z dobrym: á złe samo.
Dobrze to / komu się Konie wiodą / y Zony.
Dał ci BOG dáry / Vżywayże miáry.
Dáleko kęsy zátárá.
Dla ścieżki gośćińcá nigdy nie opuszczay.

Dom iák Piekło.

Domowego złodźieiá / nikt śie nie vstrzeże.

Day Pánie Boże w dobry czas mowić / á wczły milczeć.

Drogi Dyámeńt złotem osadzony /
  W rostropnym sercu vmysł vniżony.

Dar / zá dár : Słowá / zá słowá.

Res vis, res porta : pro verbis verba, reporta.

Dobra Kozá ná Wrześie.

Dosyć Sarnie ogoná po rzyć. Ne sutor vltra crepidam.

Dla przyiaciela nowego / nie przepominay stárego.

Nouos parens amicos, ne obliuiscere veterum. Herm: Barbarus.

Dniem Łaco nie pozne.

Quod parum est, pro nullo habetur, Aristotel.

Dáleko pieta oká. Aliter sues olent; aliter catuli.

Dźieśięć zbroynych v iednego nágiego nic nie wezmą.

Day / áboć wydrę.

Doiechałeś / iák Záiąc Kobełę.

Dźwiek / zá wech.

Dármo wodę korcem mierzyć.

Dał mu dybiku aż pić wołał.

Dano Kurowi grzędę / á on ieszcze wieże chce.

Dla pokoiu te bron noszę / O ktory ćie BOże proszę.

Do práwáś przyiachał / nie z práwem.

Regionis quam incolis mores induito. Prouerb Grec.
Si fueris Romæ, Romano viuito more
Si fueris alibi, viuito sicut ibi Vulgus

Day to psu / co masz ná sercu.

Dáleko gębá od potráwy. Inter os & offam.

Dźiádowska sztuká / tycze śie wnuká.

Turpis fama datur sæpe minoribus. Ausonius.

Do dobrego trudno o klusaká / ále do złego iednoch dniczek.

Dawszy rekomá / biegay nogámi. [iak tu był.

Dobrze rádźi / kto ludźi nie wádźi.

Do prawa iednego woru z pieniądzmi / á drugiego z pilnośćią potrzebá.

Dyabel niechćiał bydź Kuchárzem / Formánem / Mámka / ále chćiał bydź: Mlynárſkim Wieprzem / Vrzędniczym Koniem / y dworſką kucharką.

Dwuligna Kitayká. Dwurázna dźiewká.

Dźiś pic / Iutro nic.

Dla kęſá ſławki / iáko trawki / Zolnierz zdrowie waży.

Dobre zachowánie / lepſze niż gotowe pieniądze.

Qui profuit multis, hunc tuuntur multi. L. Viues. Vulgo.

Bonus Seruacius, facit bonum Bonifacium.

Tota vita dies vnus. L. Viues.

Dźiuráwy wor trudno nápcháć.

Pertuſo dolio nihil infunde. L. Viues.

Domyśliſz ſie / kiedyć czarny Wol ná nogę náſtąpi.

Dostánie ſie go o cudzey ſtráwie,

Dryia w Szmiglu koniá wygrála / á chlopá obieſzono. 40.

Dwa za łeb / trzeći do kalety.

Dla zazdrośći / nie pokázuy máiętnośći.

Propter invidiam, vela opulentiam.

Doma ſtroyny / ná woynę hoyny / v Dworu myśliwy / w kárczmie zwádliwy: nigdy nie wſkora.

Dom nie Záiąc / nie vćiecze.

Do śieći wpádnie / kto z glupim kłádnie.

Dębowa wić / vczy robić: á Brzozowa / rozum dawa.

Dwá rázy żoná mężá biłá: Raz / że ogorki łupiel. Drugi raz / że iáblek nie łupil.

Dla tego ſie brácia dźielą / że ieden rad ſłodko iadá / á drugi gorzko: Ieden ſłono / á drugi kwaśno.

Do Kośćiolá trzeba kłeſem / á z Kośćiolá iednochodą.

Dźiećie nie płácze / Mátká nie wie czego potrzebuie.

Dźiw / z człeká wodá ciecze choćiaż nimo pṙia.

Dobranoc rozumie/ wieß to sam Pan BOG kiedy sie zas z toba ogladam.
Dyabel Ewe po Włosku zwodził/ Ewa Adama po Czesku: BOG gdy po Niemiecku gromił/ Anyol zas po Węgiersku z Raiu wygnał.
Dzięciołowi swoy nos nie wadzi.
Dal sie BOG napić/ a dyabel nie dal sie wyßumać.
Drzewo ktore skrzypi/ dłużey w lesie stoi.
Dwiema ciasno/ a iednemu tak wczas.
Dziesięć lisowatych/ do iednego białokurowczego na pora. (dochodzo.
Day Boże wßystko umieć/ a nie wßystkiego vżywać.
Scire malum, non est malum: sed facere malum, est pessimum.
Dla rany sie nie bić/ dla pochmiela nie pić/ a dla Frances nie obłapiać.

Dway głupich na świecie: pan/ co niechętnego sług chowa: a sługa/ co niechętnemu panu służy.
Daley kot trzaśnie/ niżeli myß skoczy.
Dwor iak dziurawy wor/ nigdy go nie napchaß.
Dla przyiaciela nalepiey kukiełka kupić: bo ieśli sie mu nie spodoba/ tedy ia sam zieß.
Dwie Niedzieli kwitnie/ dwie Niedzieli sie wysypuie/ dwie Niedzieli doyrzewa zboże na polu.
Dobra to iest wiara/ kiedy nie sa iesć.
Dla tego ć dyabel madry/ że stary.
Dobry człowiek nie frasuie sie/ kiedy ßubienice widzi: Lex iusto non est posita. S. Palm.
Dziewki/ iako konopie prędko rosta.
Dormi potu & vines. Tam śpiy gdzie sie vpijeß.

Do Kościoła kiedy chceß/ a na Ratuß musiß.
Dawßy cześć/ dayże y wola.
Dziecia za reka/ Matke za serce.

Dobre piwo piy sam/ a zly miod day sam.
Day Boże dobrą broń mieć / á nigdy iey nie vżywáć.
Dwoch trzeci rozwadza.

E.

ER dość po przeczke:
Memento te: latra pelliculam cerdo tenere tuam. Ma[?]tial.
Eyśiano/ śiano/ mogliby te Kśiedza Luterscy ieść.
Ey rozćilże / áż sciany schna.

F.

FOrá z dworá.
Flegmá powrdz na stárc.
Fistek zá fistek / Listek zá listek.
Fortel ná hardego / nie dbáć nie o niego.
Furman we złym rázie odrzeka sie stanu swego / á przyiáchawszy ná nocleg znowu woz smáruie.
Fortunatow mieszek: Aureum vellus. Suidas.

G.

GAniac kupić / chwaląc przedáć:
Laudat venales, qui vult extrudere merces.
Multum est, malum est: dicit omnis emptor, sed cum recesserit gloriabitur. 20. Prouerb. 14.
Gdźie mielo/ tám oczy: gdźie boli/ tám rece:
Vbi quiuis dolet, ibi manum habet.
Glos ludzki/ Glos Boży: Vox populi Vox Dei.
Glodnemu chleb ná myśli.
Gálant w pulrdzy poly.
Gromadá psow/ śmierć záiecá.
Glos ludzki/ zgadza sie z wolą Bożą.
Gdźie rozum z cnotą/ dobry sklad.
Gorsza sprawá niż w Ośieku.
Gospodarz ma wiedźieć o polu/ o gumnie / y o stárni.

Gospodyni powinna wiedzieć o kuchni / o śpiżarni / y o piwnicy.

Grzechy młodości karze Pan BOG na stáre kości.

Visitat Dominus delicta iuventutis in ossa senectutis,

Głodnych y mucha powádzi.

Głupi / kiedy milczy / zá mądrego vchodzie.

Stultus, quamdiu tacet, sapiens esse videtur.

Głowká iák mákowka / á rozumu iák náplwał.

O quale caput: & cerebrum non habet, *Æsopus.*

Gdzie cienko / tám sie rwie. Abrumpitur facilé, tenuis funiculus. *Lucianus*

Gwałtem wziąć może / ále bráć nie może.

Volenti non fit iniuria. 100.

PROVERBIORUM POLONICORUM CENTURIO QUARTA.

Gdzie cie rádzi widzą / tám nie często byway: á gdzie nierádzi: tám nigdy.

Gdzie dyabał nie może / tám bábę pośle,

Non audet Stygius dæmon tentare, quod audet dives fraudis anus, &c.

Gniew przez śiły / nic nie iest. Vana est sine viribus ira,

Gdzie śiłá / tám y moc.

Gniewa sie baba na tárk / á tárk o tym niewie.

Gdzie ogon rządzi / tám Głowá błądzi.

Gdzie nie możesz przeskoczyć / tám potrzebá podleść.

Fastigio caput submitte. L. 7. vos.

Gładki ná strych / á szpetny do pudlá. (rzysz.

Gorzałka za grosz przyiaciela vczcisz / á zá dziesięć vmo-

Gospodarzowi trzeba być głuchym / y slepym.

Gładki / iák Brzoskwinna kostka.

Gorzałká iák złodziey / áni zwiesz kiedy sie wkrádnie.

Gdy ſie możni mnożą / to ludzi vbożą.

Cùm ſurrexerint impij, abſcondunter homines. 22. Prouerb: 28.

Gdy ſzukaſz rády / ſtrzeż ſie pilnie zdrády.

Gdyć dwáy rzeką żeś pijány / możeſz iść ſpáć bez nágány.

Gdźie Pan hárdy / á chleb twárdy / á k temu piwnicá ná kołku : ćieſzka tám biedá chudemu pácholku.

Gdy Sokoł zpierzeie / bije go y Wroná.

Mortuo Leoni etiam mures inſultant.

Gdźie trzebá pápáć / tám trzebá y kákáć.

Grzegorz Czegoż? A podźże robić. O nie mogę chodźić : A podźże ieść. Toć muſzę poleść.

G.ſpodárſtwo / kłopotárſtwo.

Gospodárſtwo węzłowáte ſł.wo / nie wnet będźie / co rzecześ / gotowo.

Gdźie rozumu nie / czás pomoże.

Grabieżna kłácza / kontentuie ſie y plewámi.

Głośny dzwonek zła ſłáwá.

Gdźie dla dwoch negotuia / tám ſie trzeći náie.

Gdy iedźieſz w drogę / áno piecze Słonce /
Nie chceć ſie dla dżdżá / wźiąć ſobie opończe.

Ingrediare viam, cœlo licet vſque ſereno,
Ad pluuias nunquam penula deſit aquas. Martial.

Gdźie kogo nie proſzą / tám go kijem wynoſzą.

Gdy ſię kto tobie bárdzo oſiáruie /
Abo ćię iuż ćiął / ábo ćiąć gotuie. Prouerb: Italicum.

Jada iak młode piwo w brzuchu. (pudełko.

Głośny bęben zá gorą / á kiedy do nas przyydźie / álić iał

Quæ Remota metuuntur, admota contemnuntur. Tacitus.
Minuit præſentia famam. Lucanus.

Gdźie złe przypadki / tám przyiaćiel rzadki.

Cùm Fortuna perit, nullus amicus erit. Ouidius.

Viri calamitosi, amici diffugiunt. Prouerbium Græc.

Głaszcz kotowi skore / á on ogon wzgore.

Gospodarzá w domu iego nie cżestuy / czeladzi mu nie poy / Zenie sie iego nie zalecay.

Gdy chudak páná dáruie / dyabał z niego przepieruie.

Cúm pauper diuiti donat, tunc diabolus ridet. Prouerb. Ital.

Gosć w dom / BOG w dom. Hospes venit, Christus venit.

Gosć pan Strácżek. Rarus hospes in ædibus nostris.

Gdźie Pan BOG Kośćioł buduie / tám dyabeł káplicżkę stáwi.

Diabolus est simia operum bonorum.

Gdźie powie sucho / tám wlgnieß po vcho: godźien wiáry.

Grozny ná żonę / kto nie ma swey żony.

Gospodarzá w domu trzebá słucháć.

Quod iubet hospes agas; Si non vis sumere plagas.

Gdźie iedzą / tám iedz: á gdźie rabią / idź precż / nie záwadzay.

Gdźie sie leie / tám sie dobrze dźieie.

Gdźie gorześć / tám gorześć: byle nie domá.

Gorąca miłość / Sánna drogá / Kregulcze pole / nie bárdzo długo trwáią.

Głupiemu służyć / W nocy ieźdźić / W kárcżmie gospodárowáć / wszystko niemal zá iedno.

Gdźie szewcy á furmáni piią / tám naylepsze piwo.

Gość ná iedną noc w cudzym domu zostawszy / kołek w śćiánę wbiie.

Gdźie zgodá świeta / tám Pan BOG mieszka.

H.

Hanbá / Bohátyrzkie dźieci. Heroum filii noxæ.

Harkawemu rzecży dostáie.

Hamuy kołá z gory / chcąc ochronić skory.

Hánkamći ia Maryászku hanká /
A cżym mniemał / iż Woiewodzanká.

J.

Jaki pan / táki kram. Mala mens malus animus. Terent.
Ministri ferunt dominorum suorum mores. Vil. Hutten.
Jeden iest sposob vrodzenia / á tysiąc do zginienia.
Vna est nascendi, moriendi mille figuræ,
Jákie drzewo / táki y owoc.
Qualis quæque arbos, tales solet edere fructus,
Jáko gala / táko bija. Vicem pro vice, reddam tibi amice.
Juz widze / że nie przelewki.
Jeszcze sie nie vrodziło / á iuz ochrzczono.
Qui futurus est, vocatum est nomen eius. 6. Ecclesiast; 10.
Już to głod / kiedy Wilk Wilká kośa.
Acerba sunt tempora, quibus lupum lupus est. I. Casus.
I Wilk syt / y Owce cáłe.
Jßárek dobry.
Jedná nędzá nie dokuczy. Nulla calamitas so sola 60.

Jkrego Wenus nie pomáiu lechce /
Ktoma szpetna twarz á miełośne serce.
I strzyże / y goli.
Jeden zá Ośminaście / drugi zá Dwádzieśćiá bezedwu.
Jm dáley w lás / tym wiecey drew.
Dato vno absurdo, sequuntur infinita.
Jednemu szydłá goła / á drugiemu brzytwy niechca.
Jákoby ná Niemieckim kazániu śiedział.
Jákoby tez o żeláznym Wilku baiał.
Jákoby tez groch ná ściane miętał.
Jáko byk piel / á Krowá nie piełá.
Jáko z Gęśi wodá.
I koń nád śie le nie skoczy. Ad impossibilia nemo obligatur,
Jáko sobie pośćieleß / ták śie tez wyśpiß.
In diebus Eliæ. Kiedy zákwitna suche kije. 70

Jm Kot stárszy / tym ogon twárdszy.

Ja o Pawle/ á on o Gawle. Ego de allijs, ille vero de cepis.
Jedna Cnotá/ nie Cnotá: Vna virtus, nulla virtus.
Jelo tylo/ byle było. Jáko táko.
Jáki táki vrząd/ lepszy niż prosta służbá.
Jął sie gryść rzemieniá.
Ja z tobą w Rynek/ á ty przećię w vlice.
Jeśliś Pan/ siaday ná kobiercu.
Idźże Szcześienku/ Máćierzyn kochánku.
Jużći po hárapie. 80.

Jáko nie vpali/ ogień w zanádrzu máiąc?
Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, vt vestimenta illius non ardeant? 6. Prouerb: 27.
Jeśliś Pan? chowayże sługi.
Już dźiśia y wszy kászlą.
Jeden Oćiec/ dźieśięći synow wychowa: á dźieśięć synow iednego Oycá wychowáć nie mogą.
Jedno zwinąć/ drugie zminąć.
Jáko ty Rodźice swoie/ ták ćię vczcą dźiatki twoie.
Quæ feceris Parentibus, eadem á liberis expecta.
Im więcey gátunku/ tym więcey frásunku.
Plus est sollicitus, magis beatus. Ausonius.
Ják wianki wił. Ják z Regestru.
Ják we stu koni przybył.
Jeżeli sie kto naprze z strony koniá/ wozu/ sukniey/ żony/ ku iákieykolwiek potrzebie/ nie puszczay z domu przez śiebie: Bo woz polamią/ suknie zmážą/ koniá osadnią/ żonę z łáski vnśczą. 90.

Ile chytrkow/ tylo mędrkow.
Jákie odźienie/ tákie vczcenie.
Jáko ćię widzą/ ták ćię też piszą.
Junoszá ogień w dom wnaszá.
Idąc do Dworu/ trzebá ćierpliwośći woru:

Jedna Baba kamień do studnie wwali/ á dziesięć go Chłopow nie wyćiagnie.
Jeszcze mu się to nie przepiekło/ á iuż ná nowe zárabia.
Jáden ták/ drugi owák.
Jeka praca/ táka płaca. 100
Jeden Wiedeń/ Prágá mágá/ Krákow miásto.

PROVERBIORVM POLONICORVM CENTVRIA QVINTA.

Ják po Xiędzu co kto dostał/ to iego.
Ják Anyołki połykał.
Jednym ćiosem/ gebáż nosem.
Ják dźieśięćinny brog wszystko przyimuie.
Ják pod rynną śiedział.
Idąc do Woytá/ obá się boytá.
Jed nosásá/ á drugie do lásá:
Disparibus bobus, non bene trahitur currus.
Jáko ćię mogę/ choć też przez nogę:
Dolus an virtus, quis hoste requirat? Maro.
Jednemu się Pop podoba/ á drugiemu Popádyá:
Scilicet arrident hæc tibi, at illa mihi. Gallimachus.
Jáki kroy/ táki stroy. 10.
Język kiedy błądźi/ prawdę mowi:
Lingua errat, vera dicit.
Jeden Krowę zá rogi trzyma/ á drugi ią doi:
Alter habet titulum, alter habet vitulum.
Im ći co wolniey/ tym się stáw dolniey:
Si fortuna iuuat, caueto tolli. Ausonius:
Ják Morze/ wszystko náwierzch wyrzući.
Jeśli wádzę/ tedy się wyprowádzę.
Jeslim ći się náprzykrzył/ vstąpże mi.

Jak z Kozłá / ni mleka / ni wełny.
Jáka Spowiedź / tákie też rozgrzeszenie.
Jarząbek páńſki ptak / á chłopſka potráwá. (patr.
Járząbká może iednego dáć pánu / á Kuropatw potrzeba
Jednoż á iednę pioſnkę śpiewa ::
Semper chorda obeat eadem. Horatius. 20.

Jedne w lice / a drugie náplecie.
Jedná Jáſkołká / nie przynosi Wioſny ::
Vna Hirundo, non facit Ver.
Już mu y Sendomierſki Doktor nie pomoże :
Ne Mercurius quidem cum Muſis ſanauerit, Galenus.
Jak w Aptece / tak w Złotárni / nic do czego ſie nie gárni :
Bo tám tego wnet záwſtydzą / kogo bydź nátrętem widzą.
Jak Wilk záwſze ná Owce mrze / tak zły ſchnie / gdy nie czyni złego.
Już nie trzebá iedno Bogá / kiedy w domu ſpocznie nogá
Omnis res iam in vado. Terentius.
Ja z nim w pole / á on przećię do láſá.
Jeden głupi / dziesiiąci mądrych zwiedzie / á dziesiąc mądrych iednego głupiego nic :: Plus poteſt vnus ſtultus interrogare, quàm decem ſapientes reſpondere.
Jm kto ieſt ſtárſzy / tym powinien bydź mędrzeyſzy.
Jáko ſie Woł dorwie trawy /
Kiedy przeſtáć niewie ſprawy: 30

Jedno rydel a motyká / tá ich rozerwáć może ::
Hunc niſi mors adimet mihi nemo. Terentius.
Jákby mu noż w ſerce wráźił.
Jákby go gomołką przeſtrzelił.
Idą z ſobą ná vdry. Jákby przymuſkał.
Jáie dźiśieyſze / chleb wczoráyſzy / ćiele ſześćniedźielne / á wino łońſkie nalepſze :: Ovum vnius horæ, Panis vnius diei, vitulus vnius Menſis, vinum vnius anni, optima. Prouerb. Belg.

Im kto vczeńszy/ tym bywa nadętszy: Scientia inflat, 1. Cor. 8

Iześ to máły/ nie bądź zuchwáły.

Iednemu názbyt/ á drugiemu nic.
Fortuna multis nimium dedit, nemini satis. Mimus.

Iuż to nie dworka / co nie vkaże rosporká.

Im kto głupszy/ tym bywa nabespiecznieyszy. 40

K.

KTo się ná mleku spárzy / ten ná wodę dmucha.

Kto nie da ná piszczałkę / ten w nię nie gra.

Kiedy się łyká drą / w ten czás ie też drzeć:
Dum subera suberant, subera suberare memento.

Kiedy Niedźwiedzia vderzy gáłąś/ tedy mruknie: á kiedy go drzewo przywali/ tedy milczy: Glande percussus vociferatur Vrsus, sed cum fons vadit.

Kociel gárncowi przygánia/ obádwá smolą:
Væ tibi, væ nigre dicebat cacabus ollæ.

Kto oczymá nie doyźrzy/ ten mieszkiem dopłáci.

Komu się zmiele / ále tobie się nie skrupi.

Káskali/ Máskali/ byle nie Weytowná: Bo v weytowny chod nie rowny/ á oná sękowata: Nie trzebá temu po cudzey ziemie / kto się z Káską pobrata.

Każdy ma swego molá / co go gryzie:
Quisque suus patimur manes. Maro.

Kto siłá mowi / ten się wymowi:
In multiloquio non deerit peccatum.

Káżdemu swoie miło / choćiaż ná poły zgniło:
Simia fœtus suos quamuis deformes, ercti sim eà pat 50

Káżda liszká swoy ogon chwali:
Quisque suum laudat, quamuis laudabile non sit.

Kámień ku gorze rzucony/ wraca się ná głowę ćiskáiącego:
In se spuit, qui in cœlum spuit. I. Scaliger

Kto przebiera/ ten przymiera/
Káżdy Młynárz ná ſwoie koło wodę prowádźi/
Komu prośię zginie/ temu w vßu piſzczy.
Kruk Krukowi nigdy oká niewykluie.
Dat veniam corvis, vexat censura columbas. Iuvenall.
Kto ludźi nieſłucha/ ten y Bogá nieſłucha/
Kto tonie y gołego ſie miecza chwyta/
Kto ſobie zły/ komuż dobry/
Qui sibi nequam, cui bonus,
Kto ma czás/ á czáſu czeka/ czás tráći. Qui occasiones amittit, maximam partem rerum bonarum amittit. 60
Kto ſie ludźi niewſtydźi/ ten ſie y Bogá nieboi.
Kiedy Pan Bog zachce/ y ná piecu da.
Interdum Dii etiam dormientibus dant
Kto w ſzczęśćiu pływa/ máło dba o drugie/
Káżda przyiaźń nic niewádźi/
Kto łáſkę Páńſką ßacuie/ coś w ſobie niepewnego czuie.
Kto nierychło chodźi/ ten ſobie ßkodźi.
Kto nie ßuka wieczerzy/ tego wieczerza nie ßuka.
Kto śiła obiecuie/ máło dáie. Qui facilis est in promittendo difficilis est in praestando.
Kto mieczem woiuie/ mieczem ginie.
Qui gladio ferit, gladio perit.
Komu do śmiechu/ á drugiemu do zdechu/ 70
Kto ſie raz przeniewierzy/ temu nigdy niewierzą/
Aristoteles interrogatus: Quid lucrarentur mendaces, respondit: Vt cum vera dicant, nemo illis credat.
Kto pyta/ niebłądźi.
Kto z przyrodzenia głupi/ y w Páryżu rozumu niekupi.
Komu Bog rozumu nieda/ Kowal mu go nie vkuie.
Kto w ogon wierzy/ ten piorko z ogoná znaydźie.

Káżdy

Káżdy o ſobie dobrze rozumie/
Káżdy ná ſwym ſercu buyny.
Kto chodźi po nocy/ ßuka kiiowey niemocy.
Qui noctu ambulat, offendit, Saluator.
Kogo gryźie mol zakryty/ niewſmak mu obiad obfity.
Huic epulæ ſordent, quem tecta piacula mordent.
Ktore rzeczy białagłowá/ piß ná bystry wodźie ſłowá.
Mulier Cupido, quod dicit amanti,
In uento & rapida ſcribere oportet aqua. Catullus. 80

Kto nieprzyiaćielowi folguie/ ten ſobie śmierć gotuie.
Qui inimico parcit. Exitium ſibi accerſit.
Kuś ſie o nierowną/ rowna ćie záwße potkáć może.
Kiedyby ſie o káżdą krzywdę brał/ tedy choćby po włoſku z głowy wyrywano/ nie ſtało by ich ná głowie.
Kto chowa ptáßki z piſku/ ten miewa łáyná wzyſtku.
Kto iedźie ná niedźwiedźia/ niech ſobie łożko gotuie/ á kto ná wieprza/ niechay grob.
Kto nie ßánuie großá/ ten zá groß nie ſtoi.
Krol wielki pan/ á łopáta cukru nieiada.
Kto pod kim dołek kopa/ ſam weń wpada.
Qui fodit foveam, incidet in eam. Siraah 20
Kiedy großy nie w kießeni/ w ten czás ſie y rozum mieni.
Kto zá kogo ręczy/ tego dyabeł męczy.
Sponde: noxa preſto eſt Pittacus. 90

Kto w piecu lega/ ten drugiego ożogiem maca.
Sed et ſtultus ambulans in via, cum ipſe ſit inſipiens, omnes ſtultos eſſe exiſtimat. 10 Eccleſ. 5.
Kto w kárczmie ſłuży/ temu w browárze płáca.
Kto pierwey do młyná záwieźie/ temu pierwy ymielo
Qui prior tempore, potior iure

Kiedy ſie Koniá napra / tákże dziewki / nie trzymay.
Kwapiß ſie / by Popowna zá mąż:
Quo properas? num cugium vis ſcindere. Naulus.
Koßulka ná śmierć.
Kto ráno wſtáie / Temu Pan BOG dáie.
Kto ſobie niewoli / Tego glowá boli. (nay.
Kto láſkaw / niezápominay / Kto nie láſkaw nie wſpomi-
Koń ná czterech nogach / á podchnie ſie, 100

PROVERBIORVM POLONICORVM CENTVRIA SEXTA.

Klin klinem wybić: Malus nodus, malo cuneo pollendus.
Kiedy trafi kos ná koſa / Tedy ieden z nich vmyka noſá.
Kiedy ſie kogo chociaż raz nießczeście imie /
Vćiekáiąc ſobie nos / palec wywinie.
Kto chce być dobrym powiádáczem / trzebá áby był
dobrym ſłucháczem.
Breviſsima eſt ad diſcendum via, audiendi dilientia. L Vir.
Kto ſie chwali / ten ſie pomáli.
Kto ſie dotyká ſmoly / zmáże ſie od niey.
Qui tangit picem, inquinabitur ab ea. 13 Sirach, 1.
Kto Boga zdrádził / á kogoż nie zdrádzi?
Kto milczy / zezwala / Qui tacet conſentire videtur.
Káżdy leniwy wieſczy / Omnis piger Patem agit.
Kto bywa ná koniu / ten bywa y pod koniem. 10

Kto ſmárnie / ten iedzie.
Kiedy ieżyk milczy / rozum zá nic nieſtoi.
Theſauri abſconditi nulla eſt abſconditas.

Kto miluie rzewnie/ ten ßaleie pewnie.
Kto czyni powoli/ tego glowá nie boli.
Kazalci zá zgniele gruſzki podziekowáć.
Kto ná końcu śiada ten polewkę iada.
Komu ſie /ryby nie doſtanie/ ten ná polewce przeſtánie.
Kto dal zeby/ ten da y chleb. Prouerbi Lithvan.
Certamini ſpes eſt, quod vitam qui dedit, d em
Et velit & poſſit ſupperditare cibum. P. Elſterleben.
Kto ná ludzi puſzcza/ ten polowę tráći/ kto ná Bogá/ ten
Ráßa/ wyſluga naßá wßytko. 20

Kiedy Pánowie záleb chodza/ v poddánych wloſy trzeſzcza
Kto ſluzy z láſki/ ten miewa mießek plaſki.
Kto ná czyim wozku ieździ/ tego pioſnkę śpiewa.
Kto niema ſlugi/ ſam ſobie poſluzy/
Kto niema koni/ niech piechota chodzi:
Krol dal/ á Gáßtolt wziął.
Kto przy prawdźie/ ten nápoły ma wygráne/
Kto ma zytko/ ten ma wßytko/
Kto ſwawolnie zyie/ ten ſwawolnie ginie.
Qui ſine lege viuit, ſine lege vitam finit.
Kiedy widza to dam/ kiedy niewidza to knam. 30

Kto śmie zelgáć/ śmie y vkráść.
Kto pytá/ niema woli kupić.
Kázdy pies ná ſwych śmieciách śmielßy.
Nihil ferocius cane in ſuo ſterquinilio. I. Scaliger.
Kos ná koſá/ chlop ná chlopá.
Dii boni, vir viro quid præſtat? Terentius.
Kázdy ptaßek ſwoim ſie noſkiem zywi/
Kiedy Pan Bog dopuśći/ y ſámo olſtro ſpuśći.
Kiedy wos naſmáruieß/ iákbyś trzećięgo koniá przyprzągł
Koń Turek/ chlop Mázurek/ czapká megierka/ ßabla We-
gierka.

Krákowski trzewik/ Poznáńska pánná/ Wislicka ziemiá/ Przemyślskie piwo.

Kto służy z łáski/ temu miłośierdziem płácą. 40

Kord broń/ szablá stroy. Abo.

Kord do boiu/ szablá do stroiu.

Koniowi nogę kuią/ á żábá też swoiey nádstáwia.

Kto nadzieią żyw/ w skorali/ będzie wielki dziw. Spes alit & fallit.

Kośćioł odárszy Plebánią pobija.

Nudato Petro Paulum tegit. G. Budeus.

Kto ná białym koniu nie śiedział/ nie śiedział ná dobrym.

Kto zá rok Páná nie zrozumie/ a zá dwá nic nie wysłuży/ ten się pewnie v dworá zádłuży.

Koń pánná y wino/ wielkiego ochędostwá potrzebuią.

Kręći się by ono iście w przyrebli.

Kręć Máćku głową/ by ćie Diabeł nie vśidlił 50

Káżdy powinien przed ożenieniem/ trzy látá száleć.

Komu ćiásno/ niech vstępuie.

Kto ná morzu nie bywał/ ten dziwow nie widał.

Non vidit mlta, qui non vidit maria.

Kiedy pieską biią/ y Lewek się boi.

Kto grozi przestrzega.

Kto nie opátrznie czyni/ szkodę popada.

Kto pili nie zmyli.

Kto się czego nie vczył/ nie może drugiego náuczyć.

Quodque quis ignorat, nemo docere potest.

Komuś powinnieyszy/ temu pierwey dogadzay.

Fortuna cum blanditur, captatum venit. P. Minus 60

Kto lećie prożnuie/ zimie nędzę czuie.

Kto wiele mowi/ ten máło czyni. Diuites verborum, inopes sunt rerum.

Kto

Kto vbaga/ mniey cnoty ma.
Kto zazdrośćiw/ ſam ſobie krzyw. Inuidus alterius macreſcit rebus opimis Horatius.
Kto ma mniey/ ma beſpiecżniey.
Kto rad ßczebiece/ wßytko wymiece.
Percunctatorem fugito, nam garrulus idem eſt. Horátius.
Káżdy ma ſwoie tupie.
Kto dobrze robi/ śmierći ſie nie boi.
Recte faciendo neminem timeas,
Kto miecż trzyma/ pokoy miewa. Arma ferunt pacem.
Kto gárdzi/ ięda chleb twardy. 70

Komu wilá mil/ nigdy mądry nie był.
Kto mowi co wie/ ſwych ſie wad dowie.
Qui dicit quæ vult, audiet quæ non vult,
Kto dziáła ſkoro/ nie bywa mu ſporo.
Kto ſłucha pochlebce/ mądry być niechce.
Kto ma ćiąża/ tego nie wiąża.
Kto we żniwá patrzy chłodu/ náćierpi ſie źimie głodu.
Kto nie ma co dáć/ muśi v drzwi ſtáć.
Si nihil attuleris ibis Homere foras. Ouidius.
Kur zápiał. Gallina cecinit, Terentius.
Kráwiec igły ßukáiąc/ zá groß świec ſpalił.
Kto chce kogo bić/ muśi ſam przy tym być. 80

Káżdego zdánie przyimuy/ á ſwego ſie rozumu trzymay.
Kto krzywo przyśięże/ rzadko rok przeżyie.
Kto rad obłápia mężátki/ bez obliczney rány rzadki.
Kto wytrwa kiedy ſtoł y drzwi ſkrzypią/ wytrwá kiedy y łożko będźie ſkrzypiáło.

Kracouia, kup ſobie iáko y ia.
Kiedy zebráć/ tedy ßáleć?
Káżdy mądry znácznie ma vpáść.

Kto zły/ záwżdy zły. Qui ſemel malus, ſemper præſumitur malus. R. uris.

Kazał Pan/ muśiał ſam.

Kiedyby Opát koſtek przy ſobie nienośił/ tedyby Mniſzy w nie niegráli. 90

Ktoż pieczenią piecze/ żeby mu ſie iey niedoſtáło/ á przynamniey tłuſtośći ná chleb? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non veſcitur? B. Paulus,

Ktora go przed ſobą noſząc nie vſtrzeże/ druga zá nią chodząc pewnie nie vſtrzeże.

Cum potentiori ne litiges. bo ná tym nie vtyieſz.

Kto ſie nie czuie/ niech ſie nie fráſuie/

Kto ſie czuie/ niech ſie popráwuie.

Comes de Wątory/ gdźie ieden kmieć/ á trzy dwory.

Kto pierwſzy/ ten lepſzy/

Kto duzſzy/ ten mocnieyſzy.

Kupiłbym wieś/ ále pieniądze gdźieś.

Koń náńioſł.

Koń bez odmiány oddáć z iedną ſobie chowáć/ ze dwiemá przyiaćielowi/ ze trzema nieprzyiáćielowi/ á ze czteromá przedáć.

PROVERBIORVM POLONICORVM CENTVRIA SEPTIMA.

KTo w pełney przyiaćielá ſkrzywdźi/ ſkrzywdźi y w czym inſzym. Kto ſie komu cudzy nie záchowa/ ſwoim nigdy.

Kto cudze łyczko ſtráći/ ten rzemykiem przypłaći.

Krzyczy by gąśior ná Wioſnę.

Kto groch ie/ ten nie wiśi.

Krowá ktora śiłá ryczy/ máło mleká dáie.

Qui di-

Qui diuites sunt verborum, inopes sunt rerum,

Kto muruie buduie: kto z drzewá kleci/ ogień nieci.

Kmieca tám miłość gdźie przy ludźiach sobie láią/ bez ludźi śie obłápiáią:

Kiedy śie stáry z młodą ożeni/ iákby w stáry wóz szalone konie záprzągł.

Qui vult honeste occidere senem, det illi vxorem pulchram, & iuuenem.

Kto sie ziada/ pies go nieukąśi/ złodźiey go nie okrádnie/ y nie stárzeie śie.

Kiedy złodźieiá wieszą/ radby wszytkich z nim powieszano.

Kto cudzego skąpi/ swego nigdy nie vdźieli.

Ktorá pisze śpiewa/ gędźie/ z tey rzadko cnotliwa będźie

Kto z młodu chodźi iáko stáry/ ná stárość skacze iák młody

Mature fiat senex oportet, qui non cito velit esse senex.

Kto ma zgodę ná pieczy/ zgodźi śie z przyiaćielem grzeczy.

Kokosz wleciawszy ná żyto/ rozgrzeba/ á w śmiećiach iednego ziárná szuka.

Kiedy Bog zachce/ zazdrość nie przeszkodźi/

Gdyby nie praca/ nic śie nie powodźi.

Deo dante nil officit Liuor.

Deo non dante, nihil proficit labor. Greg. Nazyanzen.

Kto miłuie przyiaćiela/ miłuie y psá iego.

Kiedy Niedźwiedźia prowádzono do miodu/ tedy mu vszy oberwano/ á kiedy od miodu/ tedy ogon.

Krew nie wodá/ weienne lekárstwo.

Kto zna morze/ wie co gorze. Kto śie mśći/ dwá rázy bywa bit.

Krákowskim targiem ná połowicy przestánie.

Ktora gęś vderza/ tá gęgnie.

Kto piiáne rzeczy wspomni/ wrzećionem mu oko wykłoć.

Komu B. nie obiecał śmierći/ ten śie y z grobu wywierći.

Kto nie ma w swoim rodzie siostry murwy/ á brátá zło-
dzieiá/ zmaż ten rym. Rara est familia, in qua non sit fur, aut
Kto milczeć nie chce/ ten prożno klekce. meretrix, I. Scaliger.
Kiedyć sie ściele/ znay przyiaciele. 30

Kto zemną chleba iesć nie chce/ ia z nimy kołaczow nie będ.
Kiedy z iástrzebicie Sowá/ chce wyższey látáć Sokołá.
Kogo Rodzice nie kárzą rozgą/ tego kát mieczem karze.
Káżdy błazen swoim stroiem. Quisque suo sensu abundat,
Kuchárzá ktory głodem vmrze nie chowáią ná Cmintárzu
Káżdy ná stárość żáłuie/ że sie z młodu nie vczył.
Kto chce wygráć kaczorá/ trzebá ważyć gąsiorá.
Necesse est facere sumptum, qui quærit lucrum. Mimus.
Kto służy/ wolność tráci.
Kto czego niewdzięczen/ ten tego nie godzien.
Ab ingratis tolluntur beneficia, 40

Kto ma złoto/ ma prawo po sobie.
Ius faciunt nummi, faciunt Decreta Ducati. Vel;
Munera cum Vurua, faciunt rectissima curua,
Kto sie rad dłuży/ nie rad słowá trzyma.
Qui debet, mentitur, I. Scaliger. kąpa.
Kto po kładkách mądrze stąpa/ ten sie rzadko w błocie
Non de ponte cadit, qui cum sapientia vadit.
Kiedy kogo Bog chce skáráć/ tedy mu rozum odeymie.
Quorum fortunam mutare numen constituit, eorum consilia per-
turbat. Vell: Paterculus.
Fatis vrgentibus Rempublicam omnia salutaria monita spernun-
tur. T. Liuius.
Fortuna quos euertere statuit, excæcare solet. Machiauellus.
Iratus ad pœnam Deus si quos trahit,
Auferre mentem talibus primum solet. Lycurgus.

Kto

Kto ſię chce mieć dobrze ná dźień/ niech ſobie gęś zarznie/ kto ná tydźień/ niech wieprzá zákole/ kto ná miesiąc/ niech wołu zábiie/ kto ná cáły rok/ niech żonę poymie/ á kto do śmierći/ niech Xiędzem zoſtánie. Prouerb: Ital.

Kto z przedku wygrawa/ ná oſtátku nie ma co ſtáwić.

Kto piie ten tyie/ kto miłuie bywa zdrow/ kto biie żonę/ będźie zbáwion.

Komu ßczęśćie dogadza/ tego w głupſtwo wprowadza.

Fortuna quem nimium fouet, ſtultum facit. Minus.

Kiedyby vbogi Pánu nie dawał/ prędkoby Pan zubożał.

Kogo kobzá vweſeli/ fráncá vbogáći/ á demnoweßki vćießa/ wielki fortunat.

Kedyś bywał Szátánie: Zwodźiłem świát moy Pánie.

Kiedy z cudzego/ tedy Nu, Nu, á kiedy z ſwe° tedy Nie, Nie,

Kto wierzy w czáry/ tego weźmie Diabeł ſtáry/

Kiedy Venus w domu rządźić będźie/ być Márſowi z kurámi ná grzędźie.

Kto nie doyźrzy oczkiem/ ten dopłáći mießkiem.

Krolowie wielkie oczy/ y długie ręce máią.

Regis plures ſunt oculi. Lucianus

An neſcis longas Regibus eſſe manus. Ouid.

Kto ćię w máłey rzeczy z krzywdźi z krzywdźi y wielkiey°

Qui in modico iniquus eſt, etiam in multo iniquus erit. Luc. 16

Kto ſię opſá y ochłopcá nieweźmie/ nie weźmie ſię y o żon

Kto we 20 lećiech zá łeb nie poydźie/ do śmierći nie poydź.

Kiedy człowiek łáki kośi/ ledá Bábá deżdż vprośi. 10

Kto w dźieśiąći lećiech nie będźie nadobny/ we dwudźieſtu gładki/ we trzydźieſtu duży/ we czterdźieſtu mądry/ w pięćiudźieśiąt bogáty/ w ßeśćiudźieśiąt nabożny/ tedy iuż do śmierći tákim nie będźie.

Dec pul, bis grat, ter fort, quart ſap, quin dis. ſex ſan, poſt nullus ſi.

Kłucze do rok/ drabki na Szubienicę.

F, F. F. F.

Factorem facias, furem facias,

Kto łże/ ten y kradnie. Ostende mihi mendacem, & ostendam tibi furem.

Kto raz milego wstydu przesłoczy granice.
Ten iuż znacznie będzie miał niewstydliwe lice.
Qui semel verecundiæ fines transilierit, eum grauiter oportet esse impudentem. Cicero.

Kształtny w opásániu/ by gęśie iáie w táśmie.

Końskim nogom/ szeptáney powieści/ kupieckim zálotom opátrznie trzebá wierzyć. (z nich statek.

Koniá nie biy/ sługi nie łży/ żony nie drażni/ chceszli mieć

Koń ma być czuły/ nog pewnych/ y gęby wolney.

Kto sług nie ma/ á sam sobie służyć niechce/ głupi człowiek.

Kto grozi/ á nikt się go nie boi/ ná swą szkodę czyni. 70

Kto przyśięga/ á nikt mu nie wierzy/ záwiedzie się.

Kto datek obiecuie/ á nic nie ma/ nie iednego záwiedzie.

Kto chce być gládkim/ trzebá przyćierpieć. (daway.

Koniá ná pole nie pożyczay/ ná borg biorąc drugim nie

Kiedy pies śpi/ Żyd przyśięga/ piiány się modli/ á białagłowá płácze/ rzadko wierzyć trzebá.
Cum mulier plorat, dormit canis, ebrius orat,
Iudæus iurat, nil mundus credere curat. dze z gubić.

Káżdy sie zmieni/ kto się ożeni. Kradźione kupić/ pienią-

Kto drzwi zá sobą nie zámyka/ albo Páńskiey ábo pśiey nátury zákrawa.

Kto o prawdzie dzwoni/ táki ná guz goni. Veritas odiũ parit.

Kto w źieleni/ żenić sie nie leni. 80

Kto Oycowi nie wyćierpi/ ten drugim oczy wylupi.
Quem ieret, si parentem non feret suum? Terentius.

Komuż zedrzeć pypeć/ iedno vbogiemu? Pan się pewnie odeymie swemu. Non rete accipitri tenditur, nec miluio.

Káżd

Káżdy Wilk ßara ſierść ma. Omnes ſibi congruunt, vnum cum moris, omnes noueris. *Terentius.*
Kiedy Miedźwiedziá raz przemożeß/ iuż go gdźie chceß
Kto ſie nie rodzi/ten nie vmiera/ Abo, (zá nos powiedźieß
Káżdy co ſie rodzi vmrzeć muśi.
Statutum eſt omnibus hominibus ſemel mori. Apollos.
Kto bliſki Kośćiołá/ ten oſtátni do kośćiołá.
Proximus Eccleſiæ ſemper ſolet vltimus eſſe.
Kto wláźni á przy ſtole ſpiewa/ trzebá mu po ſtu złotych
Kto ma noż vmyty/ temu trzebá z drogi vſtopić. (płáćić.
Krupki mu ná podołku ſmáżą. 90

Kát oſtátni vrząd.
Kiy ná chłopy/ żelázo ná ßláchtę.
Komuż piać/ ieśli nie kurom:
Kędzierzáwe włoſy/ wichrowáte myśli.
Kto śiłá piie rad ſie pobiie.
Kto ſnom wierzy/ oßukawa ſie.
Karánie ſłußne/ lekárſtwo dußne.
Káżdy kot w nocy czarny.
Kto łatwie vwierzy/ w net ſie w łeb vderzy.
Kto z dobrych ßydźi/ tym ſie Bog brzydźi. 110

PROVERBIORVM POLONICORVM CENTVRIA OCTAVA.

Kto z Bogiem záczgnie/ vczyni báczgnie.
Kto ma ßeść koni w wozie/ tyśiąc złotych w ßkátule/ á Pánnę we dwu milách/ tę może czapkę ná ſtole położyć.
Káżdy Doktor ma trzy poſtáwy ná ſobie: kiedy przyidźie/ miły iák Anyoł: kiedy vleczy/ dobry iák Bog: kiedy ſie nágrody vpomina/ zły iák Diabeł.

Quid mirare hospes tria Virginis ora Dianæ?
Tres facies Medicus semper habere solet:
Angelus est etenim, properat dum limen ad ægri;
Dum curat, Deus est: dum petit æra, Satan.

L

LAbor, Chłop/ Auaritia, Pop.
Łácno przy kłodzie ogień niećić.
Łácno przebarszczáć/ kiedy dostáwał
Łácno o kiy kto chce psá bić.
Facile fustem inueniet, qui canem verberare volet
Łácno o przyczynę/ kto chce być chudzinę.
Ludzkościa żaden nie zgrzeszy.
Łácno domá diskursy na kozubie odpráwowáć. 10
Łácno w polu o krzemien/ kiedy krzesiwo v pásá: I. Alb. R.
Łákoma rzecz chrost.
Łákomy więcey tráci.
Łákomy ták tego vżywa co ma/ iáko y tego/ czego nie ma.
Avaro tam deest quod habet, quam quod non habet. P. Minu.
Łápay Tomku/ poki na pomku.
Łáp dwie kączki zá iedne nogę.
Łáská Páńská ná pstrym koniu ieździ.
Łáská Páńska bez dátku nic nie iest.
Łáská Boża/ dobre zdrowie/ co lepszego niech kto powie.
Ledwoby się korcem máku powinowáctwá dorachował.
20
Lelum polelum/ fistum po fistum.
Leniwy dwá rázy robi.
Leniu náciąie. A czy obłupione?
Lećie mi go nie chłodź/ zimie mi go nie grzey.
Lempay máłachá Párulu.
Lepiey rękawem zátkáć/ niżli cáłą suknią.

Lepiey wiedźieć/ niż mniemáć.
Lepiey Páńskie szczenię piástowáć/ niż láßcheckie dźiecię.
Lepiey nie grzeßyć/ niż pokutowáć.
Melius est pœnitenda non facere, quàm pœnitentiam agere.
Lepiey popußczáiąc/ nizli popluwáiąc. 40
Lepiey sie złodziey sam strzeże/ nizli sie go ludźie strzegą.
Lepiey kiedy zbywa/ nizli kiedy niedostáwa.
Melius est abundare, quam deficere.
Lekko z ptáki byś ich nie zpłoßył. Festina lente.
Lepiey bogáty psá ćwiczy/ niż vbogi Syná.
Lepiey kiedy mączno/ nizli kiedy łączno.
Lepßa miárá nizli wiárá.
Lepßa trochá dobrego/ nizli wiele złego.
Lepßa ßkodká nizli ßkodá.
Lepßa cnotá we błoćie/ niż niecnotá we złoćie.
Lepßy kárány. Phryx plagis emendetur. 40
Lepßy słomiány żywot/ nizli iedwabna śmierć/
Lepßy mießek zá groß kiedy kopá wnim/ nizli zá kopę kiedy groß w nim.
Lepiey swoie látáć/ nizli cudze chwatáć.
Lepßy sąsiad bliski/ nizli Brát dáleki.
Melior est amicus propinquus, quam frater longinquus.
Lepßy funt złotá/ niż centnar ołowu.
Lepße iedno chwalá Bogu/ nizli dwoie dáli Bog.
Melius est habere quam auere.
Præstat possidere, quam persequi; R, Iuris,
Lepßy stáry sługá z iedną wádą/ nizli nowy z dźieśiąćią.
Lepßy mądry złodziey/ niż głupi włodarz.
Lepßy żołnierz zbroyny/ á niżeli stroyny.
I. Cæsar maluit milites armatos potius, quam ornatos habere.
Lepßy gil niż motyl/ chociaż obá ptaci. 50

Lepßy czaſem ieden wieczor bywa/ niżli dwa poranki.
Lepßy lot ßcześcia/ niżli funt rozumu.
Lepßy dobry pies/ niżli zły człowiek.
Lepße iáycá od Dunáycá/ niżeli od Wiſły.
Lepße piwo dáleko/ á wino bliſko.
Lepßy funt ßafránu/ niżli woz śiáná.
Lgarze Pan Bog karze/ ieśli nie mrozem/ tedy powrozem.
Liśi ogon zá towar nie vchodzi. (nie zá piec.
Liśie pomkni ſię/ kuno przed ſtoł/ ſobolu záſtoł/ á ty bárá-
Lis grzeie/ kuná chłodzi/ ſobol zdobi/ bárán wßyplodzi 60
Lis nie mogąc kißki dośiąc/ rzekł odchodząc: powrozći też był.
Loy piie/ á máſtem ſię ſmáruie. Melle ſe perungit. Prou: Græc.
Leżąc wilk nie tyie. Low ſobie kotku.
Lżywy/ nieprzyiáźliwy. Mendaces, Fallaces.
Ludźie z domu gnoy wożą/ á my do domu.
Lotrowi lotrowſkie ſię dźieie.
Malos male perdet Saluator.
Ludźie dla nas budowáli/ á my dla ludźi.
Alii nobis, nos aliis, ædificamus. Vel
Struxerunt alii nobis, nos posteritati,
Sic prius acceptum reddimus officium.
Ludzkośćią káżdy ſię przymili.
Ludzka rzecz vpáść/ á diabelſka w błędźie trwáć.
Humanum est errore, ſed Diaboli in errore perſeuerare. 70
Łyſy z woyny nie vćiecze/ y żoná od niego nie vćieka.
Lżey nędznemu nie ſamemu. Gaudium est miſeris ſocios habere pœnarum.

M.

Ma kielbie welbie. Fœnum habet in cornu.
Marga łáćina by martwe ćiele ogonem.

Ma chleb rogi/ Satietas ferociam parit. Eurip.
A niewola nogi. Pedibus timor addidit alas. Ouid.
Mádremu dosyć námienić. Sapienti satis dictum. Demost.
Sapientem mittas nihil ei dicas. Vulgo.
Ma się iáko groch przy drodze.
Mali być ciepło/ niechże będźie znoy.
Máłe złodźieie wieszáią/ á wielkim się kłániáią.
Fures rerum priuatarum in compedibus vitam agunt, rerum autem publicarum in aureis torquibus. Cato.
Ma diabłá w kryciu/ á dwu w nośie. 80

Mácoszyne dźiećie dwá rázy bierze.
Máiąc gośćiá w domu/ nie czyń z czeládźią gomonu.
Mali być ládá iákim Popē/ lepiey że będźie dobrȳ chłopē.
Máli w dymie/ á wielcy w wodźie/ vrody swey pożytek
Máło ná tȳ że ma kto wolą/ ieśli nie ma dobrey. (odnoszą.
Ma się iáko pączek w máśle. Ma swego do nowego.
Mędrsze dźiśia iáycá á niżli kokoszy. Fulmenta lectum scandunt. Varro.
Miedzy graczmi diabeł pieniądze bierze.
Miey ięzyk zá zębomá. Digito compesce labellum. 90

Miedzy rzemieślniki/ naywiętszy łgarze szewcy.
Omnis quidem mentitur artifex,
Sed sutor hoc in genere est pessimus. G. Faernus.
Máłych ptakow máłe gniazdá. Pusillæ auiculæ pusillos nidos construunt.
Mow wilku paćierz/ á wilk/ Owcá/ Báran.
Miłuymy się iáko bráćia/ á pátrzmy swego iáko żyd ś.
Miecz z kowány/ wilk chowány/ Zyd krzczony/ przyiaćiel (iednány.
Miłe domá: Domus chara, domus optima. Pro. Græ.
Mowy śćienie/ salus zbáwienie.
Miárá we wszem ma być záchowána. Modus in rebus optimus

Mnie z vſt/ á iemu mimo vßy ſiuſt.
Myśl w niebie/ á rzyć w popiele. 100

PROVERBIORVM POLONICORVM CENTVRIA NONA.

Mńky ieżu niekol/
Młody może vmrzeć/ á ſtáry muśi/
Młodzik niewolnik/ Niáiß towárzyß/ Cwik Pan/
Młynárzu/ ſą tu ryby? Są Pánie moy. Wiere niewiem
by były? Wierećnie wiem Pánie moy.
Młody Koń w pieniądze idźie/ á ſtáry z pieniedzi/
Mnich niemowny/ kot nielowny/ gách wſtydliwy/ grácz
ſpráwiedliwy/ nigdy niewſkoráią.
Muchá w mleku/ ábo Cygan w bieli/
In hoſpitio formoſo, hoſpes deformis.
Mieyſkie dźiećie iáko prośię/ á ßláchećkie iáko ßczenię/
Mieyſce y czás częſto śmiáłośći dodáią/
Miłośnice/ drapieżnice. 10

Miłośći/ tylko cię do śmierći/
Miece ſię by pies ná łáncuchu/
Tanquam leo corda vinctus agitatur. *Lucianus.*
Mieyſka przyiaźń/ konwie ná piwo á rożná ná pieczenią
Mierźi go łákomy/ wołałby ſam/ (nie bronić/
Mamli świnie páść/ woleć cáłą trzodę/
Præſtat vitis vlmum eſſe, quam hederæ.
Miedzy dwiemá śiekierá zginęłá/
Mowiwßy po báránie/ trzebá też co y po wilku rzec/
Miło tam pátrzyć/ gdźie w nadobnym ćiele
Cnotá z Rozumem gniazdo ſobie śćiele/

Gratior est pulcro veniens in corpore virtus. *Maro.*

Mowiłá chudá/ iáko się vdá/

Musiałto w Bábinie słyszeć/ 20

Miłość Pánieńska/ szczęście w kárty/ łáská Páńska/ y krásá rożey/ nie długo trwáłe rzeczy/

Mnichowi dawszy ieść/ trzeba mu y w biesági włożyć/

Mniey trzymay o sobie/ gdy szczęście po tobie/

Fortunam reuerenter habe, *Ausonius.*

Młodyś ieszcze/ wyśpiewasz sobie/

Musi żyć w nędzy/ kto niema pieniędzy/

Si non habes æs, miser es, & pinguia non es.

Myśl cłá nie płáci/ Cogitationis pœnam nemo patitur.

Młoda rádá/ Pánieńska łáská/ Márcowa pogodá/ skutku nie máią.

Mostem się kłádzie/ kto z kim ná zdrádzie/

Mieyskie przyiáźni/ wierney miłości/ przewozu we kre musi przypłácić/

Mow wilkowi pácierz/ á wilk woli kozią máćierz/

Verba fiunt mortuo. *Terentius.* 30

Młynarz nie vmączony zwierzyná/

Mur żelázny dobre sumnienie/ Hic murus aheneus esto

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa. *Horatius.*

N.

Nv w Imię Boże.

Quicquid agitis, in nomine Domini agite. *B. Paulus.*

Ni Bogu świeczki/ ni Diablu ożogá/

Nie maluy Diabla ná ścienie/ być się nie przyśnił/

Nie mień octu piwo wárząc/

Ná piszczałkę iest/ á ná świeczkę niemász/

Nie podeymuy się szászku legáwego polá/

Faber cum sis, tractas non fabrilia *Eurip.*

Nie w czás kwiká po obiedzie/ Miserum est post festum venire

Nie sprawiay się z Dworem/ przypłácisz tego worem/ 40

Nie wszytko to złoto co się świeci.
Non omnes sancti qui calcant limina templi.
Nie od grzebay kiedy ćię nie vgara.
Extra teli iactum quiesce: Prou: Græc.
Tua quod nihil refert percontari desine. Terent.
Nie skropisz tego święconą wodą.
Nie vćiecze/ co się odwlecze. Non aufertur, quod differtur.
Nie trzeba gębie wierzyć, Os est impostor.
Niewiadomość grzechu nie czyni. Ignorantia excusat delictū.
Nie gmeray w onym istem/ by barziey nie śmierdziało.
Malum bene conditum ne moueas.
Nie mow hup aż przeskoczysz.
Noli ante victoriam triumphum canere.
Nie wszyscy na woz/ drudzy w kielnią.
Na starym do młyna. Equorum senio confectorum, ne pellis quidem vsui est. Lucianus. 50
Nie trwam o gwiazdy/ kiedy Xiężyc świeci.
Na pochyłe drzewo y kozy łażą.
Cadente quercu quiuis ligna colligit.
Nie miec się kotku na niedźwiedźia/ bo kiedy niedźwiedź drząśnie/ tedy kotek wrząśnie.
Nie miała Baba kłopotu/ y kupiła sobie parszywe prośię.
Lydo viro negotium non erat, sed foras progressus parauit. (Prou: Græc.
Niemiec sadła na psa/ bo ie zie.
Nie za ieden dźień Kraków zbudowano. Successive fit motg
Nie szydź z Bogą/ żebyć świeći kijem nie doprali.
Nolite errare, Deus non irridetur. B. Paulus.
Nie śmiałe serce czći nie dowodźi.
Timidi nunquam erexere trophæum. Lucianus.
Nie ćiagni psa za ogon/ bo ćię vkąsi/ abo ofeyda. 60
Nie każdy krolą zna.
Nieboią psi kośćią.

Nowe śitko ná nowym kolku wießáią.
Nouum cribrum nouo paxillo pendeat.
Nie igray myßko z kotką.
Nie kładź pálcá miedzy drzwi/ być ſię nie vſkrzynął.
Inter ſacrum & ſaxum. Vel, Inter incudem & malleum.
Nie po drzewie przygodá chodźi/ po ludźiách.
Nie broy Ráchembergu/ przed czáſem z giniesz.
Ne impie agas multum, ne moriaris in tempore non tuo
(7. Eccleſ: 18
Nie po ßwie ſię porze.
Nierychły Pan Bog/ ále łuczny.
Seræ Deum molæ, ſed grauiter molunt.
Nie káżdy wie co mu zdrowo.
Nie przyleca do Leniá pieczone gołąbki/
By śiedźiał/ y nádśiedźiał zgotowawßy ząbki.
Non tibi per ventos aſſa columba venit. 70

Nie lubi Pan Bog krzywdy:
Naygorße śniádánie/ naylepßy obiad pſuie.
Niedźielne śniádánie/ á Piatkowe śpiewánie/ rzadko (ná dobre wycho:
Niemiec dał ſię dla towárzyßá obieśić.
Nie ciąży ſwe woroczno koniowi.
Nabożny/ by świętego Gerzego koń.
Nie záwße przy Dworze gody/ czáſem głody. Non ſemper Saturnalia.
Nie záta iſię ßydło w worze.
Nie ma być wietßy rozchod/ niż przychod.
Sumptus ne ſuperet cenſum.
Nie płáći bogáty/ płáći winowáty. 80

Nie drzewiey pies popłynie/ áż mu ſię wody w rzyć nalinie
Naćiekey ſię ochynae.
Nie zábłądźi/ kogo cnotá rządźi.
Niewola náuczy robić. Paupertas addocet artes. Prou: Græc.
Nie miec kośći pod ſtoł/ niech ſię pśi nie wádzą.

Nie miec kośći pod stoł/ niech śię pśi nie wadzą.
Nie wielki fortel/ y máley przewagi.
Ná krotkie nogi wysokie báczmági.
Nowe grzechy pobudzáią stáre plagi.
Ne tobie niebożę/ co mnie nie może.
Ná świety Bog wie.
Ná świety Adam. 90

Na świety nigdy.
Ná zielone świątki. Ad Calendas Græcas
Nie gniewaj tego dźiśia/ kogo iutro masz przeprászáć.
Nie gryź ze Diablem orzechow.
Mandere cum Dominis, non tutum est cerefa magnis.
Nużby niebo vpádło/ y skowronki potłukło.
Quid si nunc cælum ruat? *Lucianus*
Na mieyscu kámyk mchem obrasta.
Non fit hirsutus lapis ad loca multa volutus.
Na cle przyszło/ ná przewożie odeszło.
Male collecta, male disiecta.
Ná hárdego dołek/ a ná rączego kołek.
Qui festibus pedibus est, offendit. Pol Virgil.
Nie pomogą zioła/ kiedy roskaże w śiádáć goła.
Contra vim mortis, non est medicamen in hortis.
Nie częste widánie/ gotowe nieznánie. 100

PROVERBIORVM POLONICORVM CENTVRIA DECIMA.

Nie dáleko drzewá iábłko pada.
Non procul a proprio stipite poma cadunt.
Nie káżda ziemiá dáie iábłká.
Non omnis fert omnia tellus. *Maro.*

Nie kazdemu w ſzubce przyſtoi.
Non omnia omnibus apta.
Nie badź blaznem/ kiedy nie możeſz być wielkim pánem.
Aut Regem aut ſtultum naſci oportet. Prou: Græc.
Nie vrodzi Sowá Sokolá.
Non imbellem progenerant aquilæ columbam, Horatius.
Niemaſz gorſzey rzeczy/ iáko kiedy ſowá ziaſtrzebieie.
Aſperius nihil eſt, humili cum ſurgit in altum, Claudianus.
Nie iednáko Pan Bog dáie/ iednemu geś/ drugiemu iáie.
Nie rády kury ná weſele/ ále muſzą.
Nie rádá kozá ná targ/ ále muśi.
Nápiſano v bialego lwá/ nie czekáia iednego dwá. 10
Nie iednemu Pan Bog wſzytko dal/ ále wſzytkim wſzytko
Ni do rády/ ni do zwády.
Neque ad chorum, neque ad forum.
Nośi wilk/ ále poniosą y wilká.
Captantes capimur. Prou: Græc.
Nie o to ia bito/ że chodzilá w żyto/ áleże w domá nie ſypiálá.
Nie wſzytko to prawdá/ co X. ná kazániu powie.
Non propter pedis erratum ad liram. Diogenianus.
Ná ſuſzy plywa. In portu nauigas. Terentius.
Ná ſuſzy kotá ćiagnie.
Nie káżdy wezmie po Bekwárku lutniey.
Nie miec ſie z moryką ná ſlonce.
Nie łam ſynu z rzebiećiá. 20
Nie mow pyſzno/ być ná zle nie wyſzlo.
Nie czyń zlemu dobrze.
Ná kogo przymowká/ á ná ſie by ſlowká/
Domi Talpa, foris Lynx.
Ná dobrym powiádácu śilá nalezy/
Multum refert, quo quis modo quid.
Ná kogo Bog/ ná tego y ludźie.

Na frymarku ieden traci. Glauci & Diomedis permutatio.
Námácał go po iſtrach.
Nie waż wielá ná máło.
Nie vtonie co ma wiśieć.
Nikt nie ieſt bez Ale.
Nulli ſunt viſi, qui caruere NISI. 30
Nie zápomni gruſzki w popiele.
Nie do kordá Pánie Zordá.
Nie wierz nikomu/ nie zdrádźi ćie nikt.
Nemini fidens, a nemine decipiere.
Nie z káżdego żaká bywa Xiadz.
Non ex omni ligno fit Mercurius.
Niewie głowá co ięzyk bleknoce.
Dat ſine mente ſonum.
Lingua ne præcurrat mentem.
Nie wiele oleiu w głowie.
Nie wſzytko ma ſpełná domá.
Nie trzebá głupich śiać/ ſámi ſie rodzą.
Noc ma ſwoy obyczay.
Nie wierz Wuiu Wuyney. 40
Nie gray/ nie przegraſz.
Nalepſzy gracz/ nawietſzy łotr.
Optimus artifex, peſſimus vir. Ariſtot.
Náſzy/ co potonęli w káſzy.
Nie mierzą chłopá w korzec/ iáko owies.
Niebieſki Dziedzic/ ná ziemi nie ma nic.
Nie ſobie gwoli kucharz potráwy zápráwuie.
Gulam Domini debet habere coquus Martial.
Nie wie co to Pokoy/ kto nie ſkoſztował Woyny.
Dulcia non meruit, qui non guſtauit amara.
Nie będźie miał groſzá/ kto nie ſzánuie kwártniká.

Nie

Nietrzy się o stáry Kociel/ bo się vśmolisz.
Nie rymći/ ále stoiza násze. 50

Nie wie gdźie Bogá zdrádźono. Verus Israelita.
Nie to komu Zoná vmrze/ ále kiedy sam/ śmierći się rowna
Nie ma się gabá wyższey nosá nośić.
Ni to kaczor/ ni to káczká.
Nie strászny nágiemu rozboy.
Cantabit vacuus, coram Latrone viator. Iuuenalis.
Nie kiy/ ále drewno.
Nie wádźi ná Bocká rzućić.
Nie iednego niewinnego obieszą.
Nie idźie o rzemień/ ále o cáłą skorę/
Ná niedźwiedźia skorę piie/ á niedźwiedź iesscze w leśie. 60

Nie ten złodźiey co vkradnie/ ale to co schowa/
Nie ma być gniewáno/ co ma być oddano/
Nie dba o wygránie/ iedno o możne potkánie/
Nie iutro zmartwychwstáć/
Nie będźie z gowná bicz/
Nie twoiey máćierzyzny kołacz/
Nie vrośćie dźiećie/ ktore się nie tłucze/
Ná stárego łáyná łázá/
Nie dármo ná mioď krzyż wieszáią/
Nie dbam o wielki strov/ iedno o pożytek swoy/ 70

Nie trzeba się żadney rzeczy odrzekáć/ chybá krásć/ á nosá sobie vkásić/
Niemász gorszego człowieká nád tego/ ktory z choroby po (wstanie/
Nie wszytkiego trzebá baczyć/
Nie cnotliwa zázdrość/ chybá w niebie iey niemász/
Nie mieysce szuka głowy/ ále głowá mieyscá/
Ná pieszę wodá/ á ná ieźne trztáczká/
Nie páś/ nie závmać/

Nie każdy oʃtáro iednáke ßczeście miewa/
Nie obiecány kąsek y z gęby wypádnie.
Multa cadent inter calicem ʃupremaque labra.
Nie trzebá tÿ zártowáć/ co śmierdźi/ co ßkodźi/ y co boli.
Compatitur ludum, fama, fides, oculus.

Nátárł mu pieprzu w nos:
Nie ma Rotá w domu/ coby nań wołał w miárę.
Nie pożyczywßy/ ná tydźień gniewu: pożyczywßy/ ná cá-(ły rok
Nie żąday złe° nikomu/ byś te° nie doznał w domu.
Nieprzyiaćielowi nigdy nie wierz.
Ne credas inimico tuo in æternum. Syrach.
Niewieśćia żáłobá tylko v pogrzebu:
Niż ʃię maß mśćić/ trzebá pomyślić.
Nowße záwße lepße/
Nierowni/ niezgodni/
Nie po wienie/ gdy niecnotá w żenie.

Niáwiáʃtá/ ktora wßtyd ʃtráći/ prędko ʃię z niecnotą zbráći
Nalepiey ʃię ʃwą piędźią mierzyć.
Metiri ʃe quemque ʃuo modulo ac pede, verum eſt. Horatius.
Ná Kobyle ieźdźi/ á kobyły ßuka/
Ná pilnośći/ y ná doſtátku práwo należy/
Nálazł Diabeł grzebło/
Nie ʃrocem z ogoná wypadł/
Nie czyń ʃię Piątku Niedźielą/
Nierządem Polſká ſtoi/
Naywięcey Doktorow ná świećie/
Nie da ʃobie w nos dmuchác.

PROVERBIORVM POLONICORVM CENTVRIA VNDECIMA.

Namniey ná świećie Zydow/ Doktorow/ y Szláchty.
Náplwai mi w káſze/
Nie zmodzſka beczka furia mierza/ Krákowſkim korcem/
Niemiec bez figlá z łáwy nie ſpádnie/ (y to pod ſtrych.
Nie mogą ſię napátrzyć śiebie/ Pan drzwiámi/ á Pánio-
Nie pomogą Ráyce/ kiedy ſię feydáć záchce. (knem,
Matatum ſtercus, eſt intolerabile pondus.
Ná Łowcá źwierz/
Ná ſtárość dwá gárby.
Time ſenectutem, non enim venit ſola.
Ni me turki/ ni me śiurki.
Namnieyſza przyiaźń nie záwádzi 10
Naypodleyſzego nieprzyiaćielá nie trzebá lekce wáżyć/
Qui ſapit, nec nimis timet hoſtes, nec contemnit nimis. *Æneas.*
Nie przećiw ſię mowie/ miey rozum w głowie. *Sylvius.*
Nie po ćierniu/ kiedy roża ſpádnie.
Contemnunt ſpinam, cum cecidere Roſæ. *Ovid.*
Nie mow Krolowi Beſzte/ bo ćię zetną ieſzcze/
Nie zedrzeſz zemną pápierowych trzewikow.
Nie wnet ieść/ kiedy rzeką geś/
Ná krotkim toporzyſku/
Nie żárt Pánie Poznáńſki/ o iednego kobylego ſyná/ dwá-
náśćie Cygánow wiśi.
Nie biegaſz/ nie maſz: Nie ſzukaſz/ nie znaydzieſz.
Qui quærit inveniet, pulſanti aperietur. *Sáluator.*
Norymberſkiey roboty pácholek. 20

Nie

Nie kupuy maistnosci/ kupuy sąsiada.
Nie ma gdźie głowy przytulić. Non habet cui indormiat.
Non habet vbi caput reclinet. *Saluator.*
Nie śpieway áż z god poiedźieß.
Nie byłby iedynák.
Na Wilká okrzyk/ á Niedźwiedź pßczoły drze.
Ni siádło ni pádło.
Niedźwiedź zdechł/ dudy o źiemię.
Nie nowiná śiwcowi woyná.
Niecnotliwe miasto/ niemáß zá co kupić.
Nie wypárzoney gęby. 30

Nie da taniey/ iedno iáko w targu.
Nie ránoś wstał/ nie będźieß miał.
Ná złodźieiu czapká gore.
Nie godźi się kłody przez pień wálić.
Niecnotliwe gardło/ wßytko pożárło.
Operarius ebriosus non locupletabitur. 19. Syrach 1.
Nie ták ßpetny Diabeł/ iáko go máluią.
Nie ták Lew srogi/ iáko go máluią.
Námaß ty chłopá máßłem/ przedśię on dźiegćiem śmierdźi.
Nie wßytkim wßytko iednáko się widźi. Alia aliis sunt pulcr.

Nie zagrzeie mieyscá. 40
Nie odrośćie iáko Rákowi Nogá.
Nie ten co pocznie/ ale co dokona/ sławę otrzyma.
Finis coronat opus.
Nie káżdy wesoł/ co śpiewa.
Nie był przy rozdawániu.
Nie wczas dáią chlebá husto/ kiedy zębow w gębie pusto.
Ná koniowi owsá/ kiedy idźie do psá.
Nie zlężáły towar/ ślepy kupiec.
Nie ćięża Ieleniowi rogi.

Nie wyieżdżay w pole przed swaty.
Nie pomoże wronie kąpanie. Frustra Æthyops lauetur. 50

Niech Pan Bog radzi/ o swoiey czeladzi/
Niż gościa korzyści/
Nie pomoże/ malowáne łoże.
Niespokoyna głowá/ y w pustkách zwáde znaydźie.
Niech sie dobrze zbroi/ kogo sie gmnin boi.
Quem multi metuunt, multos metuat necesse est.
Nie dudkuy złemu plemieniu/ nic ná tym choć ma w Rze-
Nie wielkie dziwy/ iż łotr szczesliwy/ (mieniu.
Niemasz lepszy zwierzyny/ iáko nasza gąská/
Dobre piorko/ dobry mech/ nie gań mi y miąská.
Nie trwam o iedze/ kiedy dobrze siedze.
Nie iedz Rzodkwie/ áż sie zápoci/ nie pły po niey/ áż sie
(przewroci 60

Niewiem skąd ia mam począć.
Quid tibi primum, aut quid postremum recenseam. Lucianus.
Nie da sobie rękawa vrwáć/
Nie będźie z tey rży mąká.
Nowiny záwsze vprzedzáią sáme rzecz/
Ná Iutrznią nabożny/ na Mszą pyszny/ ná Nieszpor pijány.
Nie mogł po koniu/ więc po hołoblách. Momus cum Venerem carpere non posset, Scandalium eius carpsit.
Non omnibus omnia apta, nie wszytkim gruszki/ drugim iáblká
Ná końcu ięzyká drogá.
Nie będą że pśiey skory Iáłowicze boty.
Ná woynie naprzod sie nie wymykay/ á pozad nie zostaw:
In bello nec primus nec vltimus esto. 70
Ná sie drugi broń nośi. Suo ipsius gladio hunc iugulo. Terentius.
Nászá rzecz iák Rożkowá. Iuxta Mandrabuli morem negtium procedit. Lucianus.

Nim Doktor iednego vleczy/ dziesiąci vmorzy
Iuuenes Medici plerumque sunt Homicidæ,
Imperfectus Medicus perfectus Homicida,
Medicorum errata terra tegit, industriam sol ilustrat.
Medicus cœmiterium implet, Iurisconsultus patibulum,
Theologus infernum.
Niemászći iedno táko nászá Rárázya.
Nocna Gzegzołka záwsze dzienna przekuka.
Nie wołay, boć wezmą gębę ná Rátusz/
Nie wykręcisz się śiánem.
Nie będźie w Polszcze dobrze/ áż pierwey będźie bárzo źle.
Nie zbyway stárey sukni/ poki nowey nie sprawisz/
Nie w káżdym ogrodźie to źiołko się rodźi. 10

Nie iuż nowy dom zbudował/ kto stáry obálił.
Nie po stolcu. Ab Æquis ad Asinos.
Nie z Reiestru trzebá Pánu służyć.
Nam się vludźi/ á ludźiom się záś v nas/
Zda się grzecznieszy/ v Giermaká kutas.
Aliena nobis, nostra aliis plus placent. P. Mimus.
Nie miło Złodźieiowi ná szubienicę pátrzyć.
Ná vporzedzeniu káżda rzecz należy.
Nápisáć węglem ná czeluśćiách. Alba linea in albo lapide.
Ná vczcie nie bądź pierwszym/ áni ostátnim.
Ad conuiuium priorem venire inurbatum, posteriorem graue.
Lucianus
Non tentabis, Nie wytrąbisz.
Nálazł Kogut perłę. Gallus vnionem in fimeto reperit. 90

Nie káżdemu się ná lutni gráć zeydźie.
Non cuiusvis est lyram pulsare. Prou: Græc.
Nie wytrwa pśia nogá ná łáwie/ muśi być pod łáwą/
Nie zwierzay się nikomu/ gdy o pożytek idźie.

Nie goń tego co naprzod wyiachał/ nie czekay tego co pozad iedzie/ chceszli mieć nocleg w czesny.
Nie trzebá tam łgáć/ gdźie człek pieszo doydźie/ ábo ná (koniu doiedźie.
Ni brát/ ni swát.
Nie káżdy łysy Pleban. Non quilibet caluus Parochus.
Nie trzebá máku śiekáć. Actum ne agas. Terentius.
Nie námowisz/ nie Dorotká. Vulpes muneribus non capitur.
Ná wiátr mowisz. Ventis loqueris. Suidas. 100

PROVERBIORVM POLONICORVM CENTVRIA DVODECIMA.

Nie Doktorá pytay/ chorego pytay/ gdźie go boli.
Nie to Kosterá co gra/ to kosterá/ co kosterem przyświeca
Ná gládką żonę pátrząc syt nie bedźiesz.
Ná przednowiu pustki w gumnie.
Nie trzebá być goraco kopánym.
Ná zgonney toni.
Naydźiesz czásem y tákiego/ co sie boi ćieniá swego
Nie rádáby szyiá puszczálá/ iedno iż ręká szczkáwkę żądálá.
Náćieżey począć.
Náćieżey sie ostrzedz: 10
Náćieżey sie ochynąć: Omne principium graue. Prima coitio acerrima est. Terentius.
Nie dbam o wielki gárniec/ kiedy sie z málego náiem.
Niemogłem tobie/ ledwo sobie. Proximus egomet mihi.

O.

OD Bogá poczynaymy. A Ioue principium Musæ, Maro. A Diis immortalibus sunt nobis agendi capienda primordia. Cice.

Nil exordire, non invocato prius numine. *L. Vives*
Oko Páńskie tuczy koniá. Oculus Domini saginat equum.
O przygodzie/ myśl ná swobodzie/
Opuszczeni od ludzi/ są w opiece v Bogá. (Augustin.
Vbi desinit consilium humanum, ibi incipit auxilium Diuinum.
Oglądaj się ná zádnie kołá. Quod sequitur, specta. *Cato.*
Oscydawszy oblizuie.
Od złego dłużniká/ y plewámi bierz.
Oponczá od dżdżá/
O wilku mowią/ á wilk przede drzwiámi. Lupus in fabula.
Od wrácánia boli głowá. (bienice.
Od rzemyká do koziká/ od koziká do koniká/ á potym ná szu-
Od stworzenia świátá/ tkwi noż w polciu/ z ktorego do tych dob żaden iescze nie vkroił.
Osoliłeś by Prego.
Oczy wytrzeszczył/ á gęby nápęczył.
Supercilium attollens, buccas inflantes. *Prou: Græ.*
Ostátek świnie wyryły.
Oy Macku/ Máciein/ nie swa rownią poymuiesz/ moiá dziewká Włodárzowna/ á tyś prosty kmieć.
Od Annaszá do Káifaszá. Ab Herode ad Pilatum.
Od złego nie czekay dobrodzieystwá.
Omnes tres, wszytká wieś.
O tey dobie/ káżdy sobie.
Ożenił się Kyło/ Diabeł mu po niey było.
Ożenił się Kołodziey/ poiął Murwę/ sam złodziey.
Ochotá gorsza niż niewola.
Otoż tobie Bysku Mázia.
Opiera się by kot ná ledzie.
O moie żyto/ mnie też dobito.

Orzech/

Orzech/ Stokwiß/ Niewiáſtá/ iednym kßtałtem żyią/
Nic dobrego nie czynią/ kiedy ich nie biią.
Nux, aſinus, mulier, ſimili ſunt lege ligati,
Hæc tria nil recte faciunt, ſi verbera ceſſent. 30

Opuchá droſſka kożuchá/
Pßimine w fártuchu/ á Iárzyny w kożuchá/
Odal ſie by pulkorá nießczęśćia/
Od fukow przyßło do pukow.
A verbis madidi veniunt ad verbera tandem.

P.

PAnie Chryſte/ ſercá nie odmieniay.
Qui dedit velle, det & perficere. B. Paulus.
Pán Bog á mießek/ to przyiaćiel práwy/
A ludzka przyiaźń/ tylko dla zábáwy.
Przed trzaſkiem do laſá nie iść.
Po ßkodzie Polak mądry. Piſcator ictus ſapit.
Po nići kłębka dochodzą.
Pomoże by vmárłemu kádźidło. 40

Prawdá kole oczy. Veritas odium parit. Terentius.
Przez co kto grzeßy/ przez to bywa károny.
Per quæ quis peccat, per eadem punitur.
Pśi głos nie idźie do niebios.
Canis Lunam allatrans curſum eius non impedit.
Poki chodźim/ poty ſie godźim.
Przeplynawßy vtonał. Toto boue deuorato in cauda defecit.
Pánu Rymá/ Pániey ſápka/ á czeládźi párſkot. Huttenus.
Przenágabána ćierpliwość/ obraca ſie w popędliwość.
Furor fit læſa ſæpius patientia. Mimus.
Poßli krowke/ álic oná przynieśie gowienko.
Ne rudibus, quicquam committat aſellis,
Res bene curatas, qui volet eſſe ſuas.

Pan iako chce/ á chudzina iako może.
Pewny by Turſki z ogáry/ A ßufnárowſki z káráśmi. 50
Przywárá pod wieczor.
Pierwßa żoná od Bogá/ druga od ludzi/ trzecia od Diabla

Przy ſuchem y mokre zgore.
Ponura świnka/ głeboko w ziemi ryie.
Potrzebá práwo łamie. Neceſſitas frangit legem.
Piiánego/ á Dzieciecia/ Pan Bog ſtrzeże.
Psia máć leßcze nie zdechla.
Przypádłych rzeczy lekce nie waż. Anteeunt tacitas ſemper
Poſtawy doſyć/ á watku málo. (præſagia clades.
Pan Bog ßcześciem władnie. 60

Pilność ſługi dobrego/ czyni Páná dátnego/
Przed zazdrościa/ w niebie nie być.
Proſte ście/ wdzieczne Pánu Bogu. Diligit Dominus rectos
Pierwey ma być otworz/ niż Pomaga Bog. (corde
Pilny/ by Záiac bebná/
Plota ſie/ by piate kolo w wozie.
Poßedł do láſá ná grzyby.
Poleżyß z Rnſki mieſiac/
Piiany/ á dziecie/ prawde powie. In vino veritas. Prou: Græc
Poymałem Tátárzyná: wiedżże go ſam/ niechce iść: podźże, ty ſam/ niechce mie puścić. 70

Pániey młodey śmiech/ Pániey ſtárey ni kaſká.
Poiechał cielećiem/ á przyiechał wołem/
Pieniadze wßytko moga. Pecuniæ obediunt omnia. 10 Eccl. 19
Pan káżdy dobra rada ſtoi.
Páńſtwo rozdwoione/ trudno ma być vſpokoione.
Omne Regnum in ſe diuiſum, deſolabitur. Saluator.
Pan poddánemi/ á poddáni Pánem ſtoia.

Pety

Potykay się w imię Boże/ ná toś to brał/ żołd nieboże/
Przyszłey rzeczy nie żáluy/ niepodobney rzeczy nie wierz/ o nierówną się nie kuś/ tedy sobie głowy nie z frásuiesz.
Pierwey sprobuy/ potym strofuy/
Páni młoda/ iáko Zrzebiec. 80
Prokopie nie morduy/
Pokusy nie wádzą/ w gębę nie dádzą/
Popráwił się z piecá ná głowę/
Pusczay/ co wiedzieć/ na co sie porywa/
Prosta Ewángelia/ może iey wierzyć kto chce/
Przed Niewodem ryby łowi/ Ante victoriam triumphat.
Ptacy ieszcze w leśie/ á on iuż rożenki struże/
Capra nondum peperit, & iam hædus saltat in ædibus.
Piy piwo/ iákiegoś nawárzył/
Exedendum tibi est, quod intriuisti. Terentius.
Przydáło mu się/ by ślepey kokoszy ziárno/
Gallina cæcutiens reperit granulum.
Pan sługi á Ociec syná/ nigdy nie zelży/ 90
Przedał Imienie/ á kupił Krzemienie/
Plápla/ co mu ślinká do gęby przyniesie/ Quicquid in buccã.
Pośleszli do Páryżá/ ośiełká głupiego/ Cice.
Jeśli tu był osłem/ tám nie będzie koń z niego.
Pansios si quis stolidum transmittat asellum.
Si fuit hic asinus, non erit illic equus.
Piy/ á nie wyy/
Po obietnice/ trzebá ná prętkim koniu iáchać/
Przez posty wilk nie syie/ Absens hæres non erit.
Przesádził się w rozum/ by Tátárzyn we Zbroię/
Przyszedł niestátek/ y w żal ostátek/
Pan Bog wynálazł Jármárki/ á Diabeł Frymárki/
Páńska chorobá/ vbogiego zdrowie/

PROVERBIORVM POLONICORVM CENTVRIA DECIMA TERTIA.

Przywiodl go ná hak.
Puścil sie na ßrot.
Powinelá mu sie nogá.
Potrzásá porożem.
Pochlebstwo gorßze/ niż trućizná/
Pobrano by czeczotki na lepie.
Polski most/ niemiecki post/ Włoskie nabożeństwo/ wßytko
Párdubickie rusznice/ Klatowskie sery. (to blażeństwo.
Pierwey trzebá przed swoią sienią vmieść/
Poseł/ iáko Osieł/ co nań włożą/ to niesie. 10
Pelno tám wßytkiego/ ják w Sahaydáku.
Przestrogá od Bogá. Excitat & monitor corda supina Deus-
Pomoc nierowna niepewna/ Dissimilia non facile vniuntur
Pánow mnostwo. czyni vbostwo/
Przez niezgodę trácą ludzie świebodę/
Pokuś pierwey słowy/ niż śięgnieß do głowy.
Omnia prius experiri, quam armis sapientem decet. *Terentius.*
Poty Murwá miluie/ poki w Mießku czuie.
Lenonem Lena, non diligit absque crumena.
Prędzey będzie nim sie gołá splećie/
Poki żytá/ poty byta/ wßák nie dáć od tego mytá/
Przecoćiem nie rzygy/ áno go domá nie/ 20
Przed kim było klucze kryć/ temu w ręce dano/
Poznáści Rzemieśniká poznáć/ Instrumenta declarant artificē.
Przy pßenicy muśi być kąkol/
Przywiązał sie by ćielę do krowy.

Pewnego dla niepewnego nie vpuszczay.
Ne incerta certis anteponantur, veto.
Przysięgą Bogá nie opuszczay/
Prożnowánie w rychłą nędzę przychodźi.
Egestatis mater Inertia.
Pánny w zmowie/ piwá z kádźi/ pod czás skosztowáć nie wádźi/
Pies suki nie kąsa.
Po iáiu się náieść/ po Jábłku Pánnę obłápić. 30
Przyiachawszy do Kaliszá/ w piec/
Podsiałá sobie rutki/
Przyłożywszy do zdźiebłá szeląg/ będźiesz miał kukiełkę.
Przed stołem śiedząc/ iákoby też w Łáźni pósługował.
Pan bez sługi/ Xiąże bez ziemie/ Oćiec bez dźieći/ Ziemiánin bez Kmieći.
Poiednána przyiaźń/ iák Mácocowy lod.
Pan się ná sługę zá żywotá ieży/
Po śmierći rowno z nim w kośnicy leży.
Mors sceptra ligonibus æquat.
Po Jármárku zły targ. Nundinis solutis non est negotiatio mercimoniorum. *Damascenus.*
Przyśiadł mu fáldow. 40
Podbił mu bębenká/
Przećiwko prawdźie rozumu nie. Veritas inuicta.
Przyiaćiel nie ma być iáko kwiatek/ ktory poki świeży/ poty miły.
Przypędźił go do zimney wody.
Przy iednym szczęśćiu/ dwie szkodźie Bog dáie.
Pieniądze licá nie máią.
Pierwey sobie/ potym tobie. Proximus egomet mihi. Terent.
Pierwey sobie/ potym drugiemu/ możeli być.
Ordinata charitas, a seipso incipit.
Pierwey Sobkowi/ potym Dobkowi.
Poydę ia do Kośćiołá/ ále Páćierzá nie będę mowił. 50

Przy Orle/ żywią ſie y wroble.
Coruus relicto ab Aquila cadauere veſcitur, Pol. Virgil.
Ptak ktory chce ná dwu drzewách vśieść ná ziemię vpada.
Qui binos lepores vna ſectabitur hora.
Vno quandoque, quandoque carebit vtroque.
Po großu zbieráiąc zbierzeß/ po ßelągu ćiſkáiąc/ rozkiſkaß
Pokorney glowy miecz nie śiecze.
Páńſka prośba gorßa niż roſkazánie.
Potentior cum rogat, imperat. Auſonius,
Suaſio illius, qui iubere poteſt, vim neceſſitatis affert, Tacitus
Pierwßego przeſtępcę w woyſku/ bez miłośierdźia karzą.
Po máłu idąc/ dáley zaydźieß. Si non properaueris, perueníes.
Pßto Klyśiu/ oto pień. (Zuingerus
Przecz chwaliß Dźiády/ gdyś ſam ßkárády?
Quis patrem laudat, propriæ niſi laudis inanis?
Prawdy ſie nie naieß/ łża ſie nie vdawiß. 60
Przyiechała Nedza do Swarzędzá. Simile ducitur ad ſimile.
Przyidźie Kwiećień/ oſtátek z gumná wymiećiem. (Græc.
Przyidźie May/ przedśie bydłu day.
Przyßedł Nieſtátek/ y wźiął oſtátek.
Pan iáko chce/ á chudźiná iáko może.
Poßlubiona Pánna/ káżdy chce mieć zá żonę.
Przed gośćiem Żony nie chwal/ czeládźi ſwey nie zálecay/
z koniem ſie nie popiſuy.
Pierwße kocięta zá płot/
Pinná iáko Pánná/ ále rzepá w ſámym tuku.
Páparonà gaſká/ Domátur gniazdoß. 70
Pierwßego targu nigdy nie vpußczay/
Podrwił świętò Pietrze.
Pluſkał/ pluſkał/ á nie vmuſkał.
Pan Bog ludźiom nie dogodźi/ á coż człowiek?

Prawo gorsze niż miecz.
Poznasz wosk.
Per fas, per nefas, byle było v nas.
Prętka robota zręku pada. Canis festinans, cæcos parit catulos.
Pijanego obietnicá/ vbogiego w czás/ á skąpego hoynosć/ (nie záwsze vciesza.
Pan Bog czásy rozdáie. 80
Po nie śmiałym iezdcu Koniá/ á po śmiáłym mężu wdowy. (szkodá dostáwáć.
Pogląda nań by Woł ná Rzeźniká.
Postaremu Pan Bartosz.
Prosty Biernat. Dauus non Oedipus.
Piątek gośći rozgánia.
Po fukách/ nástępuią puki. Qui non curat verba, curabit verbera.
Pierwey sto godzin wyćiecze/ nim się niewiásta oblecze.
Dum comuntur, dum moliuntur fœminæ, annus est. Terentius.
Pátrz skąd wiatr wieie/ tedy ćię deszcz nie zleie.
Prożno temu skrzypieć/ kto niechce táńcowáć.
Surdo narras fabulam. Terentius.
Psiną oczy zásłonił. Abstersit pudorem. Vel,
Perfricuit frontem. 90

R.

RAnego wstánia/ wczesnego záśiania/ á młodego ożenienia nikt nie żáłował.
Rownego Páná gniew/ gotowe nieszczęście.
Rychley się dobra nowiná/ niżli zła odmieni.
Rowny świety/ przestęp.
Rozśmiał się/ by Mázur ná żemle.
Rączemu guz ná brzuchu rośćie/ á leniwemu ná grzbiećie.
Rány zá rány/ á wroćmy sobie Bárány.
Ręká rozumu nie ma.
Rowny z rownego się weseli.
Pares cum paribus facile congregantur. Cic.
Rychley chudziná dla chudziny vczyni/ niżli dostátni. 100

PROVERBIORVM POLONICORVM CENTVRIA DECIMA QVARTA.

Rzadki ślepy widzi/
Ruszył go w sadno/
Rzemieśnik/ niewolnik v tego co mu robi.
Ręká rękę vmywa/ nogá nogę wspiera.
Manus manum lauat, pes pedem fulcit. *Euripid.*
Rzad Niewieści/ nie czyni cżci/
Radź się inszego/ á przed się pátrz swego.
Rozne mieszkánie/ przychodzi w nieznánie/
Rychleyby wytrwał/ kiedyby mu chrzosczą przez nos pu-(szczano.
Rybá rybę/ Ptak ptákiem/ á Człowiek człowiekie żywie.
Sic pisces sæpe minutos magnus comest.
Rozigrał się by Ciels. 10
Raz tni/ dwá pchni/ gdźie o gárdło idźie/
Ráná się z goi/ á słowo się nie zgoi.
Ensis vulnerat corpus, mentem oratio.
Ráno wstawszy co robić/ bo inaczey tákżebyś leżał.
Rozum bez cnoty/ miecz w ręku szalonego/
Eloquentia sine sapientia est gladius in manibus furiosi.
Rzadko co ludźie z pálcá sobie wyssą.
Non omnino falsum est, quod rumore populi iactatur.
Aristot. vulgo: Non fac, non dicunt.
Raczyby pień ná ptaki.
Rey wiedźie. Choragum agit.
Radáby duszá do Ráiu/ ále grzechy nie puszczáią/
Rzadko rzecz vcżciwa/ bez pożytku bywa.
Rad puszcza nity/ sprzet źle nábyty. 20

Ráná śiewbá/ częſto omyla/ á pozna záwßе/
Rzadki mlody chętnie ſię vczy/
Radby go w łyżce wody vtopil.
Rzemieśnikowi przed czáſem nie płáć/ Koni ná borg nie
przedaway/ Zony bez poſágu do domu nie bierz.
Robiąc vziąbl/ á iedząc zápocil ſię.
Redde quod debes. Albo idź do wieże.
Reßtem goni. Ret ad reſtem redijt.
Rycerſtwo zá niem/ gryzłoby kámień/
Rozum okraſá rzeczy.
Rogiem naſtał/ bądźie pogodá. 30

S.

Smierć nie pátrzy w zęby/
Słomiány Stároſtá/ dębowego Ziemiáninà zwálczy.
Strzeżonego y Bog ſtrzeże/
Stáry ſlugá/ iák ſtary pies.
Spráwiedliwe nábyćie/ y ná morzu nie tonie
Siedliſmy iáko ſol.
Słowko wroblem wyleći/ á wołem ſię wraca/
Et volat emiſſum ſemel irreuocabile verbum- Horatius.
Siłá złego/ dway ná iednego. Ne Hercules contra duos.
Szkodá kraſy/ gdźie rozumu puſto.
Swiát gdy kogo ćießy/ zdradza/ 40
Szpetna przyſádá/ kto cnotnie mowi/ á źle myśli.

S. S. S. S.

Sam Stworzyćiel Szczęśćiem Száfuie.
Szpetna twarz Cnotá przyozdobić može.
Ale Niecnoćie gładkość nie pomoże.
Sen márá/ Pan Bog wiárá.
Smierć koniec wßytkiemu/ Mors vltima linea rerum. Horatius.
Szumno/ á w pięty zimno.

Siedźże tu grzybie/ aż cię Diabeł zdybił/
Samo się źle służę.
Sáma Niecnotá káżdego stárze.
Smiele się by źle ná szkodę. 50

Sama stárość/ stoi zá chorobę/ Senectus ipsa morbus Terentius
Sześć rzeczy powinien mieć szlachćic w domu dla gośćia/
Kaplan tłusty/ Piwo dobre/ Chleb chędogi/ Ocet mocny/
świece iásne/ y Gorzałkę przednią.
Szczęście niewieśćie/ Fortuná chłopia.
Srać nie woiowáć.
Smaczny chleb krádźiony. Dulces aquæ furtiuæ. 9. Prou. 17.
Statek czyni dostatek/
Swięty to grosz co kopy strzeże.
Swięta to kopá/ co dźieśiąći strzeże.
Skąpego nie obieray sobie zá przyiaćielá práwego/
Skąpy dwá rázy płáći. 60

Stánisław z izby/ Stanisław do izby. *Sigismundus.* R.
Szydlem mu wełbie vkładano.
Spieszy się by szwiec z bóty ná targ/
Siła dom potrzebuie.
Syn w dom/ Dźiewká z domu. Mulier egressa paternis ædibus, non amplius est parentem, sed coniugis Masculum vero genus, perpetuo manet in ædibus. Eurip.
Stára miłość iáko stára Fráncá/
Sam Bog nie bierze/ gdźie niemász nic/
Szkoda krásy/ gdźie rozumu pusto.
Sordet honos formæ, qui non sapientia iuncta est. G. Faernus.
Smiały co się ze dwiemá biie/ ále śmielszy/ co się żeni/ a nie ma nic. 70
Sikorá dworny ptak.
Szánuy mie domá/ będę ćie szánowálá v ludźi/
Swinie páść/ y to dáleko od zbożá:

Sam się swoim nożem zárznął. Suo sibi hunc gladio iugulo. (Terentius.
Szkodá psu białego chlebá/
Stáremu/ bywálemu/ y wielkiemu Pánu/ musi człowiek (wierzyć.
Stárzy rádzi sobie lát przyczyniáią/ á młodzi vymuią.
Siłá bez rozumu sámá się kazi. Vis consilii expers mole ruit sua
Stánął mu kość w gárdle/ Horatius.
Szerokie wrotá do Dworu/ ále wąskie ze dworu/
Stráchem páda. 80

Spyta cię Zimá záraz/ byłliś Lecie gospodarzem/
Sam działay/ przyiaciół nie czekay/
Ne quid expectes amico: quod tute agere possis. Agellius.
Stróż nád stróżem/ á obá krádną/
Ridiculum est custode indigere custodem. Plato.
Sobie szkodzi/ kto złego swobodzi/
Strzedz Niewiásty/ nalewáć w piasty/
Smiechy swe grzechy/
Strzeż się gości/ ktorzy máią ości/
Smierci/ żaden się nie wywierci/
Sobie gáni/ gdy cię zły chwali/
Sobotnim Szczychem/ 90
Skacze by cielę v kołká/
Stráchy ná Láchy/
Szách albo mát/
Strászydło ná wroble/
Sroká we krzu/
Sol ná sery/ á sery ná sol/
Siedm Rzemiosł/ czternaście nieszczęścia/
S piety kiy/ by miał Jelcá/
Szczuká zdechłá/ ále zęby zostáły
Skupili się by Liszki do Kuśnierzá. 100

PROVERBIORVM POLONICORVM CENTVRIA DVODECIMA.

Stáry ále Járy/
Szláchcic v dworu służy/ á domá mu kiy rośćie.
Swięta pierzynká/ by rękawá miálá.
Stánął mu zá Rożány wianek.
Sztuczká od Mostku.
Swawolá káżdego zepsuie. Omnes sumus licentia deteriores
Siłá pies we dzbanie widźi/ ále głowá nie wnidźie. Ter.
Syn tylko worki zliczy/ w rozumie nie dźiedźiczy.
Ars non diuiditur inter Hæredes. Prou. Hispanicum.
Swawolá w piekle gore/
Splocz mleko z wątroby/ chceszli vyść choroby. 10
Suchy Marzec/ mokry May/ czyni gumno iáko gay.
inter P. & P. si non erit P. non multum erit P.
Sprobowawszy ſ sá obieśić.
Stáry furman rad słucha kiedy kto biczem trząska.
Sam sobie gede/ sam wesół bede.
Qui sapit, in tacito gaudeat ille sinu. Tibull.
Słuchacze mię/ wszákemći nie trzeszczał w Łáźni.
Stroy Anielski/ chod Złodźieyski/ głos Diabelski/ á mięso
baránie/ v Pawá.
Sowá ze krzá/ á dwie w kierz.
Spokoyne wysiedzenie/ stoi zá dobre śniadánie.
Stáry gospodarz Pan Bog/ wie kiedy komu czego potrzebá
Swiecá ludźiom vsługuiąc/ sámá sie trawi.
Aliis inseruiendo consumor. 20
Swiecą drábiny/ będą nowiny.
Smierć pokaże/ co kto ma. Testamentũ hominis speculũ. Plin

Spina

Wielcy Złodźieie máłe wieszáią. Magni fures paruum ducunt. (Diogenes.

Wdowiec z wdową/ rzadko dobrze z ſobą.
We złey toni.
Wdowy zá mąż gotowy/
Wiele przewodzą/ gdźie ſię wßyſcy zgodzą.
Wßytko ſię rozleći/ co ßgmiß dla dźieći/
Wierna Burſá/ źie bez obruſá.
Wodę do morzá woźić. Aquam Oceano effundere.
W kárczmie/ w Láźni/ w Młynie/ y w Kośćiele nie znáć (Páná.
Wadę mierzyć.
Wſádźił go ná Bárzego?

Więcey w dupie gowien/ niźli w głowie mozgu/
Wilkowi owce poruczono. Lupo ouem commiſiſti, Terent.
Wodźi go zá nos/
Wiſtá iák Bog/ iednemu dáie/ drugiemu bierze.
Wiedzą ſąśiedźi/ iáko kto śiedźi.
Wßytkich ſię radź/ á iednego ſłuchay.
Włoczy ſię by czygan po świećie.
W oſtrogach.
Wßytko poiadły z kośćiámi/ Cũ ipſo caniſtro omnia deuorauit
W káżdey rzeczy pátrz końcá. Finem negotiorum ſpectar iubeo. Solon.

W nadźiei ſię wiela/ máła nie opuſzczay.
Wilcza pokorá.
Wypráwuie ſię by krzemień w ogniu/
Ważono/ miłá Zono. Iacta est alea. Terent.
Wie Pan Bog czyi Káplun/ á czyi Báran/
Własny nieboßczyk Dobek/ co w ſtoiączki zdechł.
Własny Pękowſkiego pieſek/
Wſádzono go w kozi rożek.

Wara waſá/
W ćiernie Bráćia. 40

W dźień Symoná Judy/ boi ſie koń grudy.
Feſta dies Iudæ, prohibet incedere nude.
Wode czerpa przetákiem/ kto bez Xiąg chce być Zakiem.
Haurit aquam cribro, qui ſtudet abſque libro.
Woyná iednego z bogáći/ á ſto ich zuboży/
Wilk ná dźiedźinie nie ſzkodźi.
Wrzućił kość miedzy nie/
Wolno do Piekłá/ by chćiał o pułnocy/
Otworem ſtoi tá przeklęta mocy.
Noctes atque dies patet atri ianua ditis. Maro.
Wſzędźie dobrze/ á domá nalepiey.
Nihil eſt iucundius lectulo domeſtico. Q. Frater apud Cic.
Włáſny oley/ pnie ſie ku gorze/
W łożko máły á w kolebkę wielki.
Wſzytko ſie nágrodźić może/ tylko ſtrách nic. 90

Wiele ſłuchać/ rzecz beſpieczna/
Wiele mowić/ rzecz wſzeteczna.
Audi multa, loquere pauca, Nulli tacuiſſe nocet, nocet eſſe locutum. Cato.
Wolno dupce/ w ſwoiey chálupce/
W Máiu ſie rodźił/ Zárpápiem ſie báwi.
Wſzytko tu zoſtánie/ po śmierći twey Pánie/
Wielkiemu Pánu záwſze koſtká dobrze pada.
Iouis taxilli ſemper feliciter cadunt.
Wielkiemu Pánu nie wſzytko trzebá bacżyć.
Quo quis maior eſt, magis eſt placabilis iræ. Ouidius.
W głowie ſzum/ w kośćiach łom/ w mieſzku trwogá/ rátuy dla Bogá.
Włáſny Trzebeckiego Diabeł/ trudno ſię go ſkropić.
Właśnie iák w komorze ſádłá.

Wiemy to Pánie Piłácie/ iż ten łáncuch dawno macie.
Káżdy więźień co go nośi/ od śmierci się nie wyprośi. 60

W nowinę mu biały chleb. Ne per somnium quidem albo pane saturatus. *Lucianus.*

Wßytko człek dla zdrowia waży. Cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua. 2 Iob. 4

W dom przed gośćiem/ z domu zá gośćiem. Aduenientem hospitem oportet hilariter excipere, abeuntem vero humaniter dimittere. *Eurip.*

W iedney ręce chleb/ á w drugiey kámień trzyma. Altera manu panem, altera lapidem gerit.

Wielká tárápátá/ dźiuráwa wdeżdż chátá/

Wyrzucono go iáko żabę z wierßy.

Wielkie Bogáctwo/ wierna miłość/ ćięßka chorobá/ y zránione sumnienie/ nie mogą być zátáione.

Wczoráyßego dniá ßuka. Nodum in scirpo quærit. *Terentius.*

Wstyd w młodym człowieku Cnotá/ á w stárym Niecnotá.

Wlezże pod ławę/ á rzecz/ Madry ia. 70

W tym się polu dobrze rodźi/ po ktorym gospodarz chodźi. Fimus qui cadit de calceis Domini, fertilem reddit agrum. (*Varro.*

Wstyd Kotá w ogon.

Wie Pan Bog co czyni. Bene omnia fecit.

Wykupił koßulę/ á suknią záſtáwił. Versuram soluit.

X.

Xiądz Gámrat wßytko wiedźiał/ á nic nie wiedźiał. Margarites multa scit, sed omnia male scit. *Plato.*

Xiądz do Klechy: Atoż ták: Tobie piskorz. á mnie węgorz.
Albo ták: Mnie węgorz/ á tobie piskorz. A Klechá na to/
A mnie przećię piskorz.

Xięże Janie/ będę się ia kwikáłá/ będęli też zbáwiona.

A.

Y Koſz y praca wniwecz. Oleum & operam perdidi.
A ná chromym pomſtá doiedźie/
A w kápicy welná. 80
A w szachach przyiaćielá poznáć.
A ptak tám lecąc pioro vroni.
A nalazszy trzebá zliczyć/
A ći chleb iedzą/ co domu nie wiedzał
A czarna Kokosz/ białe iaycá nieśie.
Etiam atra gallina candida oua excludit.
A ſtrzyże y goli.
A włos ma ſwoy ćień/ Et pilo ſua membra,
A mrowká ma ſwoy gniew. Et formicæ ſua bilis ineſt.
A biedna muchá odeymuie ſię.
Sæpe etiam inſtanti læſa repugnat ouis. Ouidius.
A świniá czáſem miiáiąc człowieká trząśnie. 90
A wrony nań kracżą.
A pśi nań nie szczekaią/
A Bábá śmielsza zá murem.
A Bábá zá murem bije/
A Koń ná koniá pátrząc/ kiedy nie ie/ tedy ſchnie.
A obrzęcz vderzy/ kiedy kto ná nie náſtąpi.
Sæpe etiam Inſtanti læſa repugnat ouis. Ouidius
A Mysz kiedy ſię mąki obie/ tedy ſię iey gorzka widźi.
A tám wre/ y ſam wre.

Z.

Záwsze v dworu dźieśięć ná iednego ſłuży/
Záwsze ludźie nowin przyczyniáią.
Fama vires acquirit eundo, Maro. 100
Semper & auditis aliquid nouus adiicit auctor. Naſo.

PROVERBIORVM POLONICORVM CENTVRIA DECIMA QVARTA.

Zle nábyte/ nie bywa dobrze pożyte. Male parta, male dilabuntur.
Zle położenie/ dobrego psuie. Occasio facit furem.
Zadna biesiádá nie może być bez błazná. Etiam in lautissimo conuiuio reperiuntur, quod minus laute tractantur. Plutarchus.
Záśko zono mu od spáśi/
Zdybiem śie v soli.
Ze złego tárgu/ z vszymá do domu.
Z pustey stodoły/ álbo sowá/ ábo Diabel wyleći.
Zbieray ćie śieći/ bo iuż ptacy nie leca/
Zoná á smierć/ przeznáczone rzeczy od Bogá.
Znáć ptaká po pierzu. E plumis dignoscitur ales. 10
Znáć ptaká po głośie. Ex Cantu dignoscitur auis.
Z doświádczenia rozum śie mnoży. Experientia rerũ magistra.
Zá szcześciem godnosć/ zá dostátkiem dobra myśl.
Zá godnośćią łáská Páńska.
Zaden nie powinien być bogátym/ ieno cnotliwym.
Z przybytku głowá nie boli.
Zgadzay śie gębá z mieszkiem.
Z wielkiey chmury/ máły deżdż. Nubes sine pluuia. Prou. Græc.
Zaden ná śię nie powie.
Zaden swey wády do śiebie nie bacży. Sed non videmus manticæ, quod in tergo est. Catullus. 20
Zdrowy choroby/ á chory ma śię spodziewáć śmierći.
Z káleki Pan/ z Klechy Pleban.
Zá młodu śię tarnek ostrzy. Vrit mature, quod vult vrtica macere.
Ziemiáński staw/ á Cesárskie ryby.

Zła miłość o głodzie. Sine cerere & bacho friget Venus. Terent.
Z ſzwágrem ná Záiac/ z brátem ná Niedzwiedziá.
Frater cum adiuuatur a fratre, eſt quaſi Ciuitas munita.
Zcudzego koniá y ſrzod błotá ſiáday
Znay kozá Fránká.
Zły to ptak/ co vpuſzcza/
Zły to ptak/ co ſwe gniazdo plugáwi. 30
Znáć Dudka miedzy Dzieciołý/
Zła tám otuchá/ gdźie ſzepcą do vchá.
Złodźiey w nocy krádnie/ á we dnie go wieſzą.
Noctu clepens interdiu ſuſpenditur.
Záiał go ná Rzepie:
Zdrow by rybká/ rybká iáko śledź/ á śledź iáko gnoy.
Zprzyiaćielem ſłowkiem rzadko/ á rączką nigdy.
Znam ćie ziołko/ żeś pokrzywká.
Frigidus o pueri, fugite hinc, latet anguis in herba. Maro
zbytek káźi pożytek.
Ziednym w doł/ z drugim w dom.
Zony bez śiebie do przyiaćioł nie puſzczay. 40
Zaden ſie na świát z rozumem nie rodźi.
Nemo naſcitur artifex. D. Eraſmus.
Zártem ſię prawdy domowić nie wádźi.
Ridentem dicere verum, quid vetat; Horatius.
zmyto go bez ługu.
zpomocą rzeki płyną: Magnus ope minorum. L. Vires.
Zá młodu świátá vżyć.
zoſtáwił go ná koſzu. Liquit illum ſub cultro. Horatius.
zdarto mu pypeć.
Z wielkiego miáſtá/ nigdy ku nocy nie wyieżdżay.
złodźiey mi nie Brát/ Nurwá mi nie śioſtrá.
Zágrał mu Caſtigans. 50

Z tlustego mięſá/ tluſta polewka.
Znáć piwo po zákwáśie. Protinus apparet, planta futura ferax.
Zly chlop od żony/
zbladl by Toruńſka cegłá.
Zlego člowieká karze Pan Bog przez g°rßego/
Zmlodu w táńcie/ á ná ſtároſć w plachćie.
Zámykay gebę Woytku/ bo teraz Láyná po świećie latáią
Zelazna śierść/ żelázny Koń.
Zle towarzyſtwo/ ná złe wychodźi.
Z nieprzyiaćielem vmrzeć nie żal. 60
Zly w przygodźie przyiaćielá nie znaydźie.
Zgodnych nikt nie przełomi Concordia inuicta.
Zly/ radby iżby znim wßyſcy poginęli.
Zaden w ſwey ſpráwie/ Sędzią być nie może.
Nocens se iudice nemo absoluitur. Iuuenalis.
Zla wola/ Niewola.
Zli więcey máią/ iż cudze łápáią.
Zle my ßurow/ z iećiem być Lwowi.
Zywot ſtárßę° vczy mlodßeg°. Vita est nobis aliena magistra. Cato
Zlodźiey domowy/ nieprzyiaćiel gotowy.
Zoná rzadko bez gomoná. 70
Zamydl: nomu oczy.
Zyda grześć.
Zoná Mąż/ w Krześle Senator/ á ná Koniu Rycerz.
Z karlow wyroſt/ á chlopá nie doroſt.
Zly ßkápá/ kiedy ſię vprze/ y z gory nie poćiągnie/
zbił go z inochody.
Zla robotá/ złe ſię płáći.
Zaden cudzey żony nie poymie.
Zle ma ſąśiády/ kto ſię ſam chwali. Laudet te os alienum.
Laus ex proprio ore sordet.
Zlemu trudno ſię wymowić. 08

Z wyczay łatwie rzeczy czyni. Assuetudo omnia reddit facilia.
Znáć człowieká po skorze.
Zá chudźina Pan Bog.
Zadna śmierć nie iest bez przyczyny.
Mors aliquam causam semper habere solet.
Złote gory obiecuie / á nie ma y ołowiánych.
Aureos montes polliceri. Suidas.

Z Z Z Z Z Z

Ze Złym źle ználeść / źle zgubić.
Záiáchali Ieżni.
Ziádłáby go Kotká przez noc.
Z Husárskiego śiodłá ręká álbo nogá / á z Kozáckiego szyiá przypłacáią.
Zydowska duszá / á Xiężę zebránie /
Po śmierći / Bog wie / komu sie dostánie.
Z Pánem kárt nie gráy / w zawod nie puszczay / pieniądzy mu niepożyczay / Zony mu nie obłápiay.
Zono podźmy do Kośćiołá / nie mam w czym miły. Podźmyż do Kárczmy / Dźiewko / day sám stáre boty : sa tám gdźieś pod ławą.
Złodźiey bywszy w domu kąty zostáwi / á ogień kiedy przyidźie / wszytko pobierze.
Zła to spráwá / kto naprzod w Obozie wykroczy.
Z oney rzeczy Xiężę Janie nic.
Złym złego zbyć /
Zhołduież káżdego swoią.
Rychley wymową / niż zbroią /
Zá Krolá Olbráchtá / wyniszczona szláchtá. M. Bielski.
Zá młodu gáłąski náchyláć trzebá / bo kiedy sie zrośćie / tedy sie iuż złamie.
Z kim Bog ten bije. Qui potior causa, potior victoria. 100

PROVERBIORVM POLONICORVM APPENDIX.

polonice przydatek

Zé złego nałogu/ trudno ku Bogu/
Zgadzáią śię ták Pies z Kotką.
Zgodá miedzy námi/ iák Wilkom z báráný.
Lupis & agnis quanta sortito obtigit.
Tecum mihi concordia est. *Horatius.*
Znaymy śię po śierći/
Z domu nie iadszy/ á z lásá nie wyseydawszy śię nie wyiezdzay.
Zna śię ná rzeczách/ by Swinia ná pieprzu.
Quid Sui cum Amarantho?
Złe psá w studni draźnić.
Cum canibus in puteo non est pugnandum. *Prou. Græ.*
Zywot Dworski/ świetno gorzki. Aulica vita, splendida miseria.
Zbóycy niespráwiedliwie wydźieráią/ á spráwiedliwie śię dźielą.
Etiam inter latrones viget iustitiæ. *Cicero.*
Záiáchawszy zá Dunay/ iuż do domu nie dumay. 10
Złodźiey na złodźieiá nie powie. Carus erit Verri, qui Verrē tempore quouis accusare potest.
Z głupim w kárty/ z mądrym w żárty.
Ziwolány ná kupie gnoiu.
Znáć dobrze po mowie/ co śię dźieie w głowie.
Effœminatorum effœminata oratio.
Zydźie kup ten kiy/ widźisz iáko smágły.
Zaden tego nie náwroći/ od kogo Bog twarz odwroći.
Nemo potest corrigere, quem Deus despexerit. 7. Ecclesi. 14.
Z Koniem nie gray/ Niewieśćie nie vlegay/ pieniądze sam choway/ chcesz li być bez szkody.
Zoná ma być trzeźwa/ ochędożna y cnotliwa.

Zalecy gie ʃen/ ... w dezdz/ zwada po pijanu/ rzadko z pożytkiem.

Zenie ʃie ni ... nie kłániay/ kuchárki przed nie nieobłápiay. 2

Jle ʃie zboże ʃpieniezyło/ zaraz poʃtawy przybyło.

Quia paululum acceſſit pecuniæ, ſut lati ſunt animi. Terentius.

Ze pʃy wrzad/ z kotkami w w taniec.

Z przyrodzenia to pochodzi/ że ʃie Zonká z żonka zgodzi.

Mulier mulieri magis congruit. Terentius.

Znać że drogo pßenice przedał/ bo czapke brożcem ná łeb wdział.

Zoná Mężowi może ʃie vrodzić/ á Mátká iuż nie.

Bárziey łacno/ niżli magno/

Máʃło przed obiádem złoto/ po obiedzie śrebro/ á po wieczerzy ołow/ ktorego dniá człowiek ná czczo máʃło ie bo czoʃnek/ tego dniá może ʃie trucizny nie bać.

Máło dać wʃtyd/ a śiła żal.

Nie pytay ʃtarego/ pytay bywáłego.

Nalog łamie przyrodzenie. Conſuetudo altera natura. 3

Stul pyʃk.

Sławny pływáć/ w ládá rzece vtonie/ á ʃławnego Rycerzá w lada kárczmie zabiia.

FINIS.